ОБУНА 2000

Агар менга овоз берсангиз, ҳаммангизни "Ҳуррият"га обуна қилиб бераман!

Тадбиркор номзоднинг сайловчилар билан учрашувидаги нутқидан

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 17 - 23 ноябрь | 46 (148)-сон

АБИТУРИЕНТ ҲУҚУҚИ

ва унинг айрим олий ўқув юрти мутасаддилари томонидан қўпол бузилгани ҳақида аччиқ мулоҳазалар

НАЗОРАТ

***ТАҲРИРИЯТДАН:** Янги замон шарофати билан янги-янги тушунчалар ҳаётимизга шиддат билан кириб келиб, муҳим ўрин эгалламоқда. Жумладан, олий ва ўрта махсус таълими тизимида ҳам қатор ислоҳотлар амалга оширилди. Аввалига рейтинг тизими жорий этилиб, ўқишга қабул қилиш соҳасидаги порахўрлик, таниш-билишчиликка деярли чек қўйилди. Сўнг ўқитишнинг биз учун мутлақо янги бўлган тўлов-контракт шакли татбиқ қилинди. Демак, энди шўро давридагидек, "бизда ҳар минг аҳоли фалонта ўқитувчи ёки шифокор, биз бу кўрсаткич бўйича Американи қувиб ўтдик!" қабилида айюҳаннос солишдан воз кечиб, ўқитишнинг, кадрларнинг сифати хусусида қайғурадиган замонлар келди.*

Албатта, ҳеч бир ислоҳот ўз-ўзидан, осонликча амалга ошиб қолмайди. Агар ёдингизда бўлса, "Ҳуррият" тест тизимида учраб қолаётган қатор муаммолар тўғрисида баҳс-мунозараларга бой туркум мақолалар эълон қилганди. Бу гал таҳририятимиз ўқитишнинг тўлов-контракт шакли масаласига ўз эътиборини қаратди.

Биздаги маълумотларга қараганда, республика Прокуратураси умумий назорат бошқармаси яқинда айнан шу масала юзасидан бир неча олий ва ўрта махсус ўқув юртларида, тегишли вазирликларда текшириш ишларини олиб боришган.

Биз Тошкент шаҳар прокуратураси умумий назорат бўлими прокурори Искандар ТЎРАЕВдан текширув якунларини мухтасар шарҳлаб беришларини илтимос қилдик.

- Дарҳақиқат, Республика Прокуратураси умумий назорат бошқармаси иш режасига мувофиқ "Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида ўқитишнинг тўлов-контракт шакли ва тушган маблағларни тақсимлаш тўғрисида"ги Низом талаблари ижросини текширувдан ўтказдик.

Текширувлар Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигига, Соғлиқни сақлаш вазирлигига қарашли, "Ўзбекистон темир йўллари" давлат акционерлик тизимидаги олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида ўтди.

Энди умумий манзара яққолроқ намоён бўлиши учун рақамларга мурожаат этсак.

1996-1997, 1997-1998, 1998-1999 ўқув йилларида Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тизимидаги ўқув муассасаларига 47396 нафар, Қишлоқ ва сув хўжа-

2-БЕТ

САЙЛОВ ҲАМ БИР ИМТИҲОН!

Муқаддас истиқлолимизни бебаҳо неъмат сифатида ардоқлаб келаётган халқимиз яна бир катта имтиҳон олдида турибди. Давлатимизнинг равнақи, тараққиётимизнинг муҳим омили, халқимиз орзу-умидлари кўп жиҳатдан ана шу имтиҳоннинг натижасига боғлиқ.

Сайловолди ташвиқоти депутатликка номзод билан сайловчини бир-бирига янада яқинлаштиради. Сайловчи ким учун, нима учун овоз бераётганини шу жараёнда аниқлайди. Номзоднинг халқ учун, Ватан учун, ўзи, яъни сайловчи учун нималар қилишга қодир эканлигини билиб олади. Сайловнинг бу босқичи яна шунинг учун ҳам муҳимки, сайловчи ўзининг жамиятдаги ўрнини, бу сиёсий кампанияда фаол иштирок этиши зарурлигини ҳис қилади. Чунки у берган овоз депутат учунгина эмас, балки, аввало, ўзи учун, она юртнинг тинчлиги, осойишталиги, фаровонлиги, осмонимиз мусаффолиги, дастурхонимиз тўкинлиги, бою бадавлат яшашимиз учун муҳим аҳамият касб этади.

Сайловолди ташвиқоти ҳар бир депутатликка номзод учун ҳам катта синов. У шу асосда сайловчиларнинг муносабатини, ўзига берган баҳосини билади, сайлов даврида бел олишадиган "рақиблари"нинг куч ва салоҳиятларини ҳам қандайдир даражада чамалаш имконига эга бўлади. Юраги дов бермай, ўз номзодини қайтариб олиш ҳам кўпроқ худди шу жараёнда кечади.

Сайловолди кампаниясининг муҳим босқичи ҳисобланган сайловолди ташвиқоти "Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 25-моддасида белгиланган тартибда олиб борилади.

Бу тадбир билан қамраб олинадиган барча ишлар депутатликка номзодлар тегишли вилоят, туман ва шаҳар сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинган кундан бошланиб кетди.

Сайловолди ташвиқотини амалга ошириш учун депутатликка номзодларга, сиёсий партияларга тегишли вилоят, туман ва шаҳар сайлов комиссияси томонидан белгиланадиган тартибда оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишда, бундан ташқари номзодларга ўз сайловчилари билан ҳам йиғилишларда, ҳам сайловчилар учун қулай бўлган бошқа шаклда учрашувлар ўтказишда тенг ҳуқуқ берилади.

Ана шу мақсадда маҳаллий телевидение ва радио, вилоят, туман ва шаҳар газеталарининг имкониятларидан тўла-тўкис фойдаланилади, номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларини ўтказиш учун шароит яратилади. Сайловолди ташвиқоти ташкилотчилари қонунда белгилаган талабларни яхши билишлари ва уларга қатъий амал қилишлари шарт.

Оммавий ахборот воситаларидан тўғри фойдаланиш сайловолди ташвиқотининг ғоят муҳим масалаларидан бири бўлиб, уларнинг бу борадаги ишларини назорат қилишга округ сайлов комиссиялари алоҳида эътибор беришлари лозим.

Сайловчиларнинг йиғилишлари участка сайлов комиссияси томонидан туман, шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда ташкил этилади. Депутатликка номзодларга йиғилишлар ўтказиш учун жиҳозланган бинолар ажратиш ҳам қонун ҳужжатлари билан мазкур ҳокимликлар зиммасига юклатилган. Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари депутатлигига номзодлар сайловчилар билан йиғилишлар ва учрашувларни ўтказиш тартиби ҳам белгиланган бўлиб, унга мувофиқ бундай тадбирлар иш вақтидан бошқа пайтда ўтказилади. Йиғилишлар ва учрашувлар ўтказиладиган вақт ва жой сайловчиларга барвақт хабар қилинади. Сайловчилар билан учрашувлар ўтказишни ташкил этишда, шунингдек, зарур маълумот ва ахборот материаллари олишда депутатликка номзодларга давлат органлари, жамоат бирлашмалари, корхона, муассаса ва ташкилотларнинг раҳбарлари, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари ёрдам кўрсатишлари шарт.

Сайлов тўғрисидаги қонунда сиёсий партияларга ўзининг келгуси фаолият дастури билан чиқиш ҳуқуқи берилган. Сайловда қатнашаётган сиёсий партиялар истиқболга мўлжалланган ўз фаолият дастурларини, ўзлари депутатликка номзод этиб кўрсатган кишиларни тарғиб қиладилар. Номзодлар эса сайловчиларни ўз дастурлари билан таништирадилар. Бу ҳол сайловчиларга сиёсий партияларнинг нимага қодир эканлигини, номзодларнинг қай бири юксак талабларга жавоб бера олишини аниқлаш, муайян тўхтамга келиш имкониятини беради. Бунда, турғунлик давридаги сайловлардагидек, кўчани асфальтлаб бераман, водопровод ёки газ қувури ўтказиб бераман, сингари ваъдалар беришдан ҳам сақланиш мақсадга мувофиқдир.

Сайловолди ташвиқотининг муҳим талаби шундан иборатки, сайловга қадар давом этадиган бутун ташвиқот ишлари конституциявий принциплар асосида, сайлов тўғрисидаги қонун талабларига тўла жавоб бермоғи шарт. Зотан қонунда қатъий белгилаб қўйилибдики, "Партиялар ва депутатликка номзодларнинг дастурлари республиканинг суверенитети яхлитлиги ва хавфсизлигига қарши қаратилган бўлмаслиги, халқнинг соғлиғи ва маънавиятига тажовуз қилмаслиги, унда уруш, миллий адоват, ирқий ва диний хусумат тарғиботи, конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришга, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликларини камситувчи хатти-ҳаракатларга даъват бўлмаслиги керак".

У ёки бу депутатликка номзодларни ташвиқот қилиш учун Қонунда кўзда тутилмаган воситаларни жалб этиш йўлидаги уринишларга ҳам йўл қўймаслик зарур.

Ташвиқот чоғида сайловчиларнинг кўрсатилган номзодларни ёқлаб ёки уларга қарши ташвиқот юритиш ҳуқуқини ҳурмат қилиш, бу иш одоб доирасида олиб борилишига эришиш, ҳақоратларга мутлақо йўл қўймаслик лозим. Ҳар бир депутатликка номзоднинг, барча сайловчиларнинг шаъни ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш, омма орасида демократия маданиятини кенг ёйиш керак. Шуни унутмаслик лозимки, бизда инсон шаъни, қадр-қиммати муқаддас ва улар қонун билан қўриқланади.

Шавкат ҒОЗИЕВ,
ҳуқуқшунос

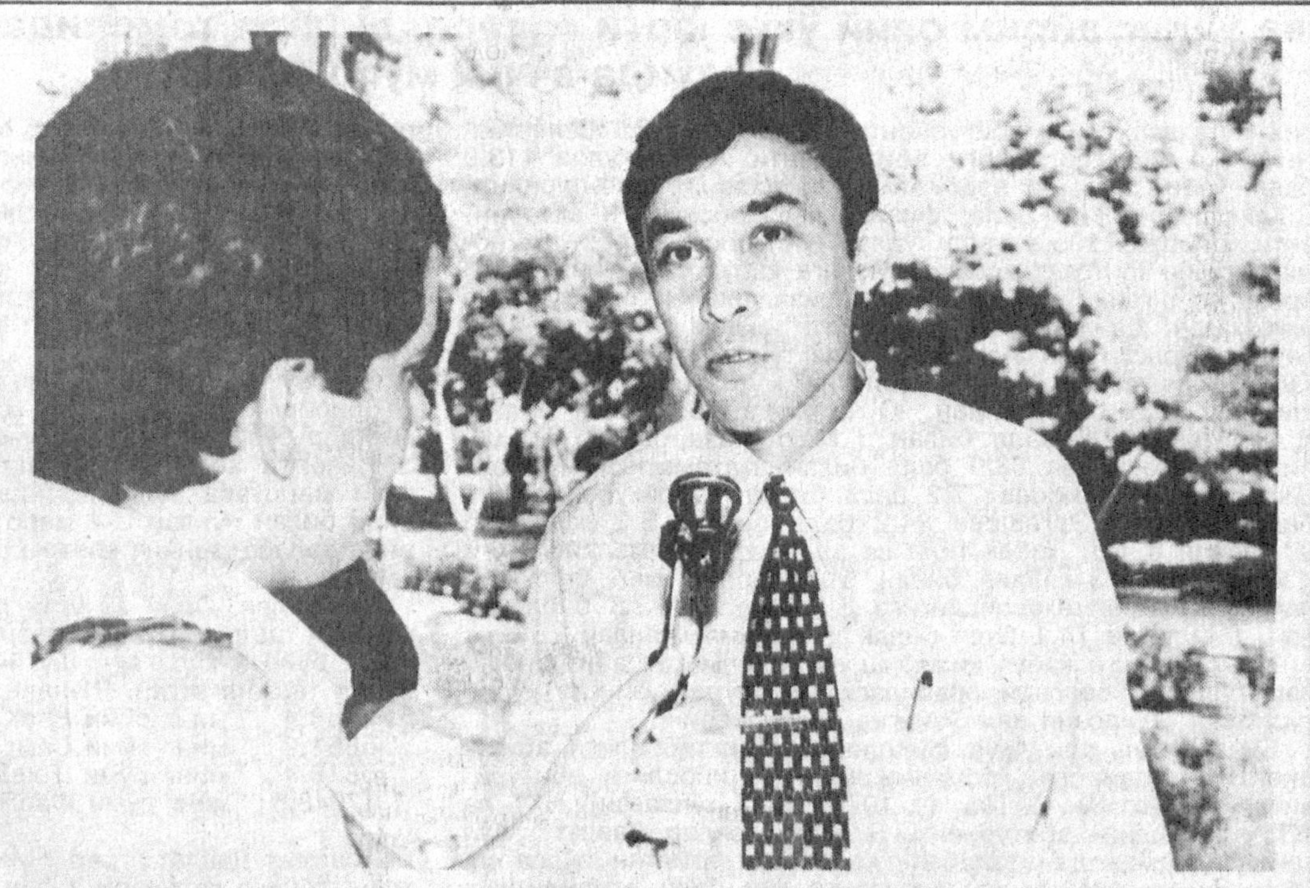

Ҳамкасб фикри - ҳар доим долзарб

МЕН КИМГА ОВОЗ БЕРАМАН?

Яқинлашиб келаётган сайловлар арафасида кўпчилик кимга овоз бериши ҳақида анчайин бош қотиради. Сиёсатдан озмунча хабари бор киши учун бу унчалик қийин иш эмасдир, бироқ ёшлар учун, айниқса, биринчи бора сайловларда овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган ёшлар учун бу бир қувонч ва катта синов ҳамдир.

"Ёшлар" телеканали "Парламент" кўрсатуви орқали ўтказилган сўровномада аксарият ёшларимиз кимга, қайси партияга овоз беришларини аниқлаб бўлишибди. Бироқ, ана шу ёшлар онгли равишда буни ҳал қилдимиканлар? Бу масалага унчалик эътибор бўлмаяпти. Масалан, Фидокорлар Миллий демократик партиясига овоз берган биронта ёш у ҳақда умуман ҳеч нарса билмас ёки кимгадир овоз берган ёш ўзи сайлаган депутатини кўрмагандир?

Булар ҳаётимизда бор нарсалар, улардан кўз юмолмаймиз. Нима қилиш керак дерсиз. Биз ёшлар овоз бераётган депутатларимизни шахс сифатида билишни, у нима ишлар қилган ва қилмоқда, бу ҳақда аниқ маълумотларга эга бўлишни истаймиз.

Сайловлар ўз келажагимиз учун аниқлик киритувчи катта синов. Бу синовда хато қилишга ҳаққимиз йўқ. Шундай экан, биз кимга овоз бераётганлигимизни билишимиз керак. Депутатлар билан очиқча мулоқот қилишга биз тайёрмиз. Улар билан давра суҳбатлари ўтказишни орзиқиб кутяпмиз. Бизга уларнинг автобиографияси эмас, балки, кимликларини кўрсатиб турувчи инсоний хизматлари, қилган ва қилаётган ишлари керак. Биз шунга интиқмиз.

Дилбар АРАЛОВА,
ТошДУ журналистика факультети II курс талабаси

ТАНЛОВ МАВЗУСИ: МАТБУОТ!

Диққат: Андижонда зўр ташаббус!

Андижон вилоятининг "Маънавият ва маърифат" жамоатчилик марказий кенгаши котиби Абдуваҳоб Нурматов ажойиб ташаббус кўрсатди. Унинг саъй-ҳаракати билан 1999 йилда эълон қилинган "Тафаккур", "Жаҳон адабиёти", "Ёш куч" журналлари ва "Халқ сўзи", "Ҳуррият", "Андижоннома" газеталаридаги асарлар ва мақолалар билимдони кўрик-танлови ўтказилди. Газета-журналларни мунтазам ўқиб борувчиларни аниқлаш ва ғолибларни муносиб тақдирлаш учун махсус комиссия тузилди.

- Ғолиблар белгиланган шарт бўйича 10 минг сўмдан кам бўлмаган миқдорда қимматбаҳо буюм билан мукофотланадилар, - дейди Абдуваҳоб ака. - Ҳар бир нарсага иқтисодий қийинчиликни рўкач қилиб, қўл қовуштириб ўтириш ярамайди. Қаловини топсанг, қор ҳам ёнади. Матбуот маънавиятнинг таянчи экан, халқимизни газета-журнал ўқишга жалб қилишимиз керак.

Газета-журналларга обуна бўлиш мавсуми кетаётган айни пайтда Абдуваҳоб аканинг кўрсатган ташаббуслари айни муддаодир.

Ҳозирги пайтда газета-журналларни ўқимасликка жуда яхши баҳона бор - "қиммат". Лекин бунинг ҳам йўлини топса бўлади. Ҳар бир қишлоқ ва маҳалла йиғинлари идораларида "Маънавият ва маърифат" бурчагини ташкил этиб, газета-журналлар тахламлари йиғилса ёмон бўлмасди.

- Вилоятимизда қанчадан-қанча мустақил иш юритувчи ташкилотлар бор, - дейди Абдуваҳоб ака. - Уларда озми-кўпми обуна учун маблағ топилади. Менимча, ҳар қандай киши ўз маҳалласи учун ўз ҳимматини аямайди.

Маъмур МУСУЛМОНОВ

Андижон

ТАҲРИРИЯТГА ХАТ КЕЛДИ...

"Ҳуррият"га ишонч билдириб, дил сўзлари битилган мактубларнинг кети узилмайди. Албатта, биз бундан мамнунмиз. Лекин уларнинг барчасини газетада чоп этиш имкони йўқлиги сабабли мактублардан баъзиларининг мазмунини келтириб ўтишни лозим топдик. Шавкат Шамсиев "Диплом муаммоси ёки Тошкент томошаси" мактубида рафиқаси билан унинг дипломини қандай олганлиги ҳамда, бу йўлдаги "югур-югурлар"ни баён этган. Насриддин Ботиров эса ҳалоллик ҳақида ўзининг яхши фикрларини мактуб орқали йўллаган. Кекса ҳамкасбимиз Пўлат Абдуллаев "Журналистларга имтиёз борми?" сарлавҳали мактубида журналистлар имтиёзини талаб қилиб чиққан. Унда журналистларнинг автобусларда депутатлар, суд, прокуратура, адлия ходимлари ва бошқалар сингари керакли ҳужжатлар асосида бепул юришларини, ёзувчилар уюшмасининг дам олиш учун мўлжалланган дала-ҳовлиси борлиги ва ёзувчиларнинг ижодий сафарларда бўлгани каби журналистларнинг ҳам мана шу имтиёзлардан фойдаланиши лозимлиги, санаторий ва оромгоҳларда ҳордиқ чиқариб дам олишларини ташкил қилиш зарурат эканлиги тўғрисидаги фикр ва мулоҳазалари, таклифлари билан ўртоқлашган. Марғилон шаҳридан Бахтиёржон Рўзиохунов эса ўзининг "Давлат тили қайси тил?" номли мактубида метрополитен вагонлари ва телевизордаги, рекламаларнинг ўзбек тилидан кўра кўпроқ ажнабий тилда эканлигидан куйинади. Муаллиф водий ҳудудидан тўғридан-тўғри эфирга узатиладиган бирдан-бир радионинг 24 соатлик дастурини 8-10 соат қисминигина ўзбек тилида тинглаш мумкинлигидан ачинади.

Тошкент Давлат юридик институтининг III курс толиби Худоёр Мелиев "Коррупция бошқарув тартибига қарши жиноят" сарлавҳали мактубида давлатнинг сиёсий ривожланишига тўсқинлик қилаётган коррупция ҳақида етарлича маълумот берган. Муаллиф энг биринчи коррупциявий жиноят - порахўрликни фактлар билан асослайди. Шу билан бирга "Давлат хизмати ва хизматчилари тўғрисида" қонун қабул қилиниши кераклигини таклиф қилади.

Беҳзод Шукуров "Шу азиз Ватан барчамизники!" номли мактубида Ватан меҳрини табиатга, Зомин Давлат қўриқхонасига боғлаб, латиф сўзлар билан тушунтирган. ТошДУ талабаси Зиёда Аминова "Рекламани ким қандай тушунади?" номли мактубида рекламанинг моҳиятини очиб берган.

Шу муаллиф "Яна қишлоқдагиларим ҳақида" сарлавҳали мактубида қишлоқ ёшларининг ҳаётини тасвирлайди.

Адҳам Азимов бугунги кунимизда долзарб ҳисобланган сайлов хусусида фикр юритадилар. Жумагул Сувонова бизга ўзларининг шеъринi йўллабдилар. Таҳририятимизга келган мактублар жуда-жуда кўп. Биз эса ўзларининг кўз нури ва қалб қўрини аямасдан бизга мактуб йўллаган номларини биз зикр этган ва этмаган барча-барча мактуб эгаларига ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз.

Зуҳра ҲАМДАМОВА
тайёрлади

ОРЗУЛАРИМИЗ УШАЛАРМИКАН?

МАКТУБ

Ҳар бир инсоннинг орзу-умидлари бўлади. Бизда орзу бор. Орзуки, шоҳона, қаерда яшаш ёхуд "Мерседес"да шаҳар кезиш эмас, бор йўғи табиий газдан фойдаланиб, рўзғор ташвишларини бирмунча енгиллатиш, холос.

"Иби, ҳалиям табиий газ бормаганми?" - дерсиз? Ажабланманг. Бизнинг Нишон туманидаги "Нишон" қоракўлчилик-наслчилик хўжалигимизнинг маркази ҳисобланган Эски Нишон қишлоғининг газлашганига аанча бўлди. Аммо биз яшаётган "Темир йўл" кўчасига келганда ҳамма нарса тақа-тақ тўхтади. Эштишимизга қараганда, қоғозларда кўчамиз аллақачон газлаштирилган экан. Эҳтимол, бу гап ёлғондир. Агар ёлғон бўлмаса, нима учун бирор киши бизнинг кўчамизга газ келиши билан қизиқишмайди? Агар қизиқишса, нега ҳанузгача ёнидан ел ўтмайди.

Биз аёллар "Ҳуррият"чиларнинг мушкулимизнинг осонлашишига аралашиб, муаммомизни тегишли мутасаддилар эътиборига ҳавола этишига ишончимиз комил. Бу ҳақда эркаклар ёзавериб чарчашди, шу боис ушбу мактубга фақат аёллар имзо чекишмоқда...

Ҳурмат билан,

Фотима ЗИЁДУЛЛАЕВА,
Бўритош ОТАМУРОДОВА,
(жами 8 имзо)

Қашқадарё вилояти Нишон тумани, "Темир йўл" кўчасида истиқомат қилувчилар

"КАЛИШ БЕРАМАН, ОВОЗ БЕРИНГ!"

Фикрлайдиган инсонни сотиб ололмайсиз, жаноб номзод

Сўнгги вақтларда республикамиз оммавий ахборот воситаларининг "қайноқ хабарлар" таснифидан ўрин олган сайловлар куни ҳам тобора яқинлашмоқда. Депутатликка номзодлар ўз сайловчилари билан учрашувларни бошлаб юборишди. Қайсидир номзоднинг ишончли вакиллари варақа, таништирув плакатлари тарқатган, яна қайсидир "қўли узун"нинг ишончли вакили сайловчилар кўнглига йўл топиш илинжида қоп-қоп гуручу шакарлардан қоп-қоп ваъдалар улашган...

Бундан 10-15 йил бурунги ("юқори"дан белгиланган) ўз номзодини эшитганда чўчиб тушадиган, депутат масъулияти етти ухлаб тушига ҳам кириб чиқмаган номзод билан қандай қилиб сайловчилар ишончини оқлаш ҳақида кечаю-кундуз ўйлайдиган бугунги даъвогарлар орасида ер билан осмонча фарқ бор, албатта. Шулар ҳақида ўйлаганингда мустақиллик кишилар онгини нечоғли ўзгартириб, инсон қадр-қимматини юксалтирганига, одамларнинг давлат ва жамият олдидаги масъулиятини бир неча бора ошириб юборганига имон келтирасан. Халқ руҳиятидаги бундай тозаришни ҳар қадамда ҳис этиш мумкин.

Марказий сайлов комиссияси навбатдаги матбуот анжуманида номзодларнинг миллий мансублиги, жинси, ёши, маълумоти, касбий тафовути ва округлар бўйича тақсимланишига оид маълумотларни тарқатди.

Менимча, янгиликка ўч, ўзининг мустақил ва қатъий фикрига эга бўлган ёшлар (25-35) билан бир қаторда, кўпни кўрган, тажрибали ва мулоҳазали катта ёшдаги (45-60) кишилар сайланса, Парламентимиз фаолияти янада яхшиланади. Негаки, миллий манфаатларимизни ифодаловчи, жаҳон андозаларига мос қонунлар тайёрлашда ёшлар ва каттароқ ёшдаги депутатларнинг ақл, фикр ва босиқлиги уйғунлашса, бундан халқ учун фақат фойдали бўлади, - деди матбуот анжуманида МСК раиси Н.Комилов. Маълум бўлишича, бундан кейин номзодлар ўз сайловчилари билан 2-3 мартагина эмас, истаганча учрашишлари мумкин. Шунингдек, номзодларнинг оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишларидаги ўзига хос "Эмбарго" ҳам олиб ташланди. Эндиликда муайян партияга мансуб номзодлар муайян газеталардан эмас, ўзлари истаган нашрлардан ташвиқот ишларида фойдаланишлари мумкин, фақат қонун доирасида, албатта.

Айрим сайлов участкаларида баъзи бир номзодлар калиш, шакар, ун ёки шунга ўхшаш тақчил молларни тарқатиш, ваъда бериш ҳоллари кузатилган. Шунингдек, айрим номзодларнинг "ишончли вакил"лари унинг рақибларига йўл бермаслик, ташвиқот ишларида турли йўллар билан тўсқинлик қилиш ҳоллари учраб турибди. Ана шундай ҳолатларни қоралаган МСК раҳбари сайлов кунига бир кун қолганда ҳам бундай "шоввоз"лар номзодини бекор қилиши ҳуқуқига эга эканлигини таъкидлади.

Шунингдек, Н.Комилов сайловчилар номзоднинг кимлигини яхши билиши, ундан аввалги ишлари хусусида талаб қилиб, сўрамоғи лозимлигини уқдириб ўтди. Матбуот анжуманида МСК раҳбари: "Фаолиятсиз депутат Парламентга керак эмас. Парламент яхшиланиши керак. Унга янги руҳ киритиш лозим. Биз шунинг тарафдоримиз", дея баёнот берди.

Айни пайтда мамлакатимиздаги сайлов жараёнлари демократия талабларига қанчалар жавоб бераётганини аниқлаш мақсадида ЕХҲТ да ажратилган 20 кишилик эксперт гуруҳидан беш нафар кузатувчи ўз фаолиятини бошлаб юборди. Шунингдек, барча давлатларнинг юртимиздаги элчихона вакиллари ҳам бу жараёнга кўз-қулоқ бўлиб турибди.

ОАВ вакилларининг диққат-эътибори эса ҳаммасидан бир поғона юқорироқ, сайлов жараёни ҳамон қайноқ хабарлар таснифида...

Норали ОЧИЛОВ

ЙЎҒ-Э!

Тўғри таёқнинг синиши осон

Келгуси сонларда:

ИСФАНДИЁР: – ПОРАХЎРЛИК –

Жамият танасидаги бу оғриқли ярани даволаш мумкинми?

Турсунали АКБАРОВ: ТОМОШАБИН КИМ: ҲОКИММИ, ПРОКУРОРМИ ЁКИ ФУҚАРО?

ҲУРРИЯТ
Мустақил газета
1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

АБИТУРИЕНТ ҲУҚУҚИ

ва унинг айрим олий ўқув юрти мутасаддилари томонидан қўпол бузилгани ҳақида аччиқ мулоҳазалар

лиги вазирлигидаги ўқув муассасаларига 9515 нафар, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги ўқув муассасаларига эса 5459 нафар талаба тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилинган.

Афсуски, эзгу ниятлар билан жорий этилган ўқитишнинг ушбу илғор шакли барча ўқув юртларида ҳам амалдаги қонунчилик доирасида амалга оширилмаяпти. Чунончи, текширувлар ўтказилган мазкур олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ҳам тилга олиб ўтилган Низом талаблари қўпол равишда бузилган: контрактлар тўлиқ расмийлаштирилмаган, ҳатто томонлар имзолари ва реквизитлари қўйилмасдан расмийлаштирилган шартномалар тез-тез учраб туради; энг кам ойлик иш ҳақи миқдори ўзгарган пайтда контрактларга тегишли тузатишлар киритилмаган; бир ҳуқуқий ёхуд жисмоний шахс билан шартнома тузилгани ҳолда, тўловни мутлақо бошқа томон амалга оширган; тўловлар белгиланган муддатларда ундириб олиниши назорат қилинмаган; абитуриентларнинг тенг ҳуқуқлилигига амал қилинмаган, яъни тест баллари рейтинги асосий кўрсаткич сифатида олинмаган; бундан ташқари келиб тушган контракт пуллари Низом асосида ишлатилмаган, мазкур маблағлар қалбаки имзолар қўйилган ҳолда ўзлаштирилган...

Жумладан, Тошкент фармацевтика институти билан "Ибн Сино" фирмаси ўртасида талаба С.Ёқубхўжаевани ўқитиш учун 27.06.97 йили тузилган 1-сонли, Ғузор пахта тозалаш ОТАЖ билан талаба Ф.Ҳамидовани ўқитиш учун 11.07.97 йилда тузилган 2-сонли, умуман олганда эса мазкур институтда 1996-1998 йиллар мобайнида тузилган 335 контрактнинг 85 фоизи уч томонлама эмас, икки томонлама имзоланган.

Айни пайтда, Тошкент педагогика университети тарих-ҳуқуқ ихтисослиги кундузги бўлим талабаси Т.Юсупов икки томонлама шартномани имзолагани ҳолда (демак, у контракт пулини ўз ёнидан нақд тўлаши лозим эди), унинг ўрнига Орол йўл қурилиш бошқармасига қарашли 1-сон ХНМК ташкилоти университет ҳисоб рақамига пул кўчириб берган. Худди шу ихтисосликдаги талаба П.Кох ўрнига Тошкент шаҳридаги "Радиоэлектроаппарат" ОТАЖ 40 минг тўлаб юборган. Талаба Х.Турсунов ўрнига "Тошгаз" шаҳар бошқармаси 47.7 минг сўм, кимё ихтисослиги талабаси С.Холлиева учун эса Тўрткўл шаҳридаги "Ормон" кичик корхонаси 75,0 минг сўм пул тўлаб юборган. Қизиқ, давлат ва ҳиссадорлар маблағлари ҳисобидан бўлаётган бундай ҳотамтойликларнинг сабаби нимада экан?..

Кўплаб олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида Низом талабларига риоя қилинмаган ҳолда талабаларни контракт тузмасдан турибоқ ўқишга қабул қилиш тажрибаси кенг ёйилган.

Жумладан, Тошкент қишлоқ хўжалигини ирригациялаш ва механизациялаш инженерлари институтида 1998-1999 ўқув йилида 10 абитуриент, Жаҳон тиллари университетида 168 абитуриент, Тошкент молия ва иқтисодиёт коллежида 15 абитуриент, Тошкент Фармацевтика институтида эса 26 абитуриент аввал талабаликка қабул қилинган, сўнг улар билан контракт шартномаси тузилган.

Маълумки, шартнома бандларига ҳар иккала ёки учала томон сўзсиз итоат қилиши шарт. Аммо Тошкент аграр университетига 1996 йили "бухгалтерия" ихтисослиги бўйича тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилинган Н.Василева то бугунги кунгача бир сўм тўламаган бўлса-да, бемалол ўқиб юрганига нима дейсиз...

Кўп ҳолларда ўқув юртлари билан умуман шартнома тузмаган томонларнинг бирон талаба учун ҳеч қандай асоссиз контракт пулини тўлаб юбораверишлари кишини ажаблантиради. Нима, бу корхоналарда эгасиз пуллар шунчалик кўпми?.. Ҳолбуки, мантиқан қаралганда, муайян корхона ўз йўналиши, фаолиятига мос мутахассисни тайёрлаб бериши учун бирон ўқув юрти билан шартнома тузади-ку...

Мисол учун, Тошкент педагогика университети математика-информатика факультети талабаси М.Муҳаммаджоновнинг ўқиши учун пойтахтимиздаги "Тюльпан" хусусий ишлаб чиқариш корхонаси уч томонлама контракт тузган, лекин ўқиш пулини "Альбегим" корхонаси тўлаб юборган; тарих факультетида ўқиётган Ф.Қосимовга шартнома бўйича Ўзбекистон туманидаги "Ҳунарманд" кичик корхонаси эмас, Гулистон шаҳридаги Сирдарё вилоят газ бирлашмасининг хўжалик ҳисобидаги бошқармаси томонидан пул кўчирилган; ушбу факультетнинг 3-курс талабаси А.Кенжаев учун пойтахтимизнинг Сирғали туманидаги "НРН" фирмаси эмас, "Аторусиймо" шўъба корхонаси 75 минг сўм пул кўчирган ва ҳоказо. Умуман, бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин.

Аксар ҳолларда томонлараро тузилган тўлов-контракт шартномаси бандлари мутлақо назар-писанд қилинмаган. Жумладан, Тошкент аграр университетига 1998 йили талабаликка қабул қилинган Ш.Абдуқодиров ва О.Саттаровлар икки томонлама, яъни жисмоний шахс сифатида нақд пул тўловчи контрактни имзолаган бўлсалар-да, уларнинг биринчиси Поп туманидаги Ғурумсарой жамоа хўжалигидан, иккинчиси эса "Камолот қурилиш" МЧЖдан ҳеч қандай уч томонлама контракт тузиб ўтирмасдан пул кўчиришнинг йўлини қилишган.

Ахир, жойлардаги банк ва солиқ идораларининг масъул ходимлари қаёққа қарашган?..

Худди шу университетнинг иқтисодиёт йўналишидаги 321-гуруҳ талабаси Хидиров Баҳром аввал Термиз шаҳридаги 102-сонли махсус монтаж бўлимидан рақамсиз ва санасиз контракт асосида 40 минг, сўнг "Пайвандчи" МЧЖдан ва ниҳоят яна Термиз шаҳридаги "Дур" хусусий корхонасидан пул кўчиради. Ваҳоланки, бу учала корхона мутлақо бирбирини такрорламайдиган уч йўналишда фаолият кўрсатади...

Бундай ҳолатларга Тошкент қишлоқ хўжалигини ирригациялаш ва механизациялаш инженерлари институтида, кимё-технология институтида, Тошкент политехникумида, тижорат техникумида ва бошқа ўқув муассасаларида ҳам йўл қўйилган.

Энди камина фурсатдан фойдаланиб, ҳуқуқий-демократик жамиятимизнинг асосий шартларидан бири бўлган барча фуқароларнинг, демак абитуриентларнинг ҳам тенг ҳуқуқлилиги масаласига алоҳида тўхталиб ўтсам дегандим.

Маълумки, барча абитуриентлар олий ва ўрта махсус таълим муассасаларига ягона қабул қоидалари ва тест баллари рейтингига кўра қабул қилинади. Демак, тест синовлари бўйича асосий синовдан ўта олмаган, бироқ **юқори балл** тўплаган ҳамда ёзма равишда истак билдирган абитуриентлар тўлов-контракт асосида талабаликка қабул қилиниши лозим. Аммо...

1998-1999 ўқув йилида Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университетида "дефектология" мутахассислиги бўйича имтиҳон топширган З.Ғаниева 108,3 балл; тарих мутахассислиги абитуриенти Ў.Умрзоқов 82,1 балл; математика мутахассислиги абитуриенти Ж.Тўрақулов 113,0 балл; ўзбек тили ва адабиёти мутахассислиги абитуриенти Д.Ҳаққулова 152.1 балл; физика мутахассислиги абитуриенти З.Авезов 105,5 балл тўплаб, университет ректори номига тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилишини сўраб ариза ёзишган. Бироқ уларнинг аризалари ҳаттоки рўйхатга олинмаган. Давлат қабул ҳайъатига тақдим этилмаган. Буларнинг ўрнига эса анча паст балл тўплаган абитуриентлар қабул қилинган. Яъни "дефектология" мутахассислигига Г.Рашидова 69.5 балл билан, Ю.Юсупова 75.1 балл билан, Д.Акрамова 72.2 балл билан, Г.Махманазарова 81.9 балл билан, Н.Носирова 88,9 балл билан; математика мутахассислигига С.Тожибоев 77.2 балл билан, Х.Бойхўрозов 83.9 балл билан, Н.Эргашева 84.2 балл билан, Б.Зулфиқороа 87.4 балл билан; ўзбек тили ва адабиёти мутахассислигига К.Юлдашева 73.9 балл билан, И.Носирова 76.5 балл билан; физика мутахассислигига З.Рашидова 73.8 балл билан, Д.Кулетов 74.1 балл билан қабул қилинганлар.

Мана, ўқишга қабул қилинган ва қилинмаган абитуриентлар тўплаган баллари орасидаги тафовутни ўзингиз кўриб турибсиз. Хулосани ҳам ўзингиз чиқараверинг...

Бундан ташқари "рус филологияси" ихтисослиги абитуриенти И.Қодирова, "роман-герман" ихтисослиги абитуриенти Т.Саратикян, М.Пак (у 107.2 балл тўплаган), ЧХТ ва ЖТ ихтисослиги абитуриенти Б.Умарқуловлар Давлат қабул ҳайъати томонидан талабаликка тавсия этилган бўлса-да, уларнинг ҳаммасига, ота-оналарига ҳам бали етмайди дея рад жавоби берилган.

1998-1999 ўқув йилида Тошкент кимё-технология институтида паст балл тўплаган абитуриентлар Б.Алимов, Э,Мелибоев, О.Ҳошимов ғайриқонуний тарзда талабаликка қабул қилиниб, уларга 20078 сўм стипендия ҳам берилган. Энг қизиғи, ушбу талабалар контракт расмийлаштирилмаганликлари сабабли 1999 йил 9 март куни ректор буйруғига кўра институтдан ҳайдалишган бўлса-да, текширув жараёнида улар бемалол ўқишни давом эттириб, имтиҳонларни топшириб келишаётгани аниқланди.

Жаҳон тиллари университетида эса 1998-1999 ўқув йилида Давлат қабул ҳайъати томонидан қўшимча равишда ўқишга тавсия қилинган 42 нафар абитуриентларнинг ҳуқуқлари поймол этилиб, уларнинг ҳаммаси "балл етмайди" деган баҳона билан қайтарилган. Бу муносиб абитуриентлар ўрнига эса паст балл тўплаган 54 нафар абитуриент ректор кўрсатмасига асосан ўқишга қабул қилинган.

Тошкент аграр университетида 1998-1999 ўқув йилида 136.9 балл тўплаган З.Бекназаров, 75.5 балл тўплаган Ҳ.Алматов, 83.4 балл тўплаган М.Умировларнинг тўлов-контракт асосида ўқиш истагини билдириб ректор номига ёзган аризалари рўйхатга олинса-да, Давлат қабул ҳайъатига тавсия қилинмаган. Натижада улардан анча кам балл тўплаган 78 нафар абитуриент талабаликка қабул қилинган.

Беихтиёр "Шуми адолат?!" деб юборгинг келади...

Айрим олий ва ўрта махсус таълим муассасалари раҳбарларининг масъулиятсизлиги, эҳтимолки Қонунни билмаслиги оқибатида Низомда аниқ кўрсатиб қўйилганига қарамасдан, контракт асосида ўқитилаётган талабалар учун **бюджет ҳисобидан таъминланадиган ташкилот ҳамда корхоналар билан шартномалар тузмоқдалар.**

Масалан, Тошкент Фармацевтика институти 2-курс талабаси Х.Хўжамқуловнинг ўқиши учун Жиззах вилоятидаги Ульянов (ҳозирги Даштобод - **муалл.**) тумани ҳокимияти томонидан 1998 йилнинг 16 сентябрида 98 минг сўм ўтказиб берилган.

Бироқ бу ҳам ҳолва экан.

Тошкент қишлоқ хўжалигини ирригациялаш ва механизациялаш инженерлари институти талабаси А.Айтувовнинг ўқиши учун 1997 йилнинг 28 ноябрида Ўсмат шаҳридаги "Қалдирғоч" болалар боғчасидан 30 минг сўм ўтказиб берилган.

Ана холос, наҳотки А.Айтувов институтни битириб бориб, боғчада тарбиячи бўлиб ишласа? Ё бюджетдан айнан боғча учун ажратилган маблағнинг эгаси йўқми?..

Бюджет маблағларини талон-тарож қилиш мусобақаси давом этади. Энди боғча сафига... ҳарбий қисм ҳам қўшилади.

Фактларнинг бир қисмини санашда давом этайлик. Вобкент туман "Дарё бошқармаси" талаба Д.Хайруллаев Тошкент ирригация институтида бемалол ўқиб юрсин деб 11975 сўм, Жиззах вилоят "Суғориш станциялари бошқармаси" талаба У.Қорабеков учун 82 минг сўм, Бўка тумани "Сув хўжалиги" талаба Х.Сулаймоновнинг ўқиши учун бюджет рақамидан 40 минг сўм, Қибрай туман "Сув хўжалиги" талаба Л.Турсуновнинг ўқиши учун 55,1 минг сўм, Тошкент шаҳридаги "Насос станциялари бошқармаси" талаба А.Исахўжаевнинг ўқиши учун 82 минг бюджет маблағини институт ҳисоб рақамига ўтказиб беради. Тошкент педагогика университети тарих-ҳуқуқшунослик ихтисослиги талабаси О.Алимовнинг ўқиши учун 71186-сонли ҳарбий қисм 1997-1998 йиллар давомида жами 63 минг сўм пул кўчириб беради. Тошкент аграр университети 2-26-гуруҳ талабаси Ж.Шермуҳаммедов учун Ғазалкент шаҳар ҳокимлиги 79 минг сўм тўлаган...

Биз бу узун рўйхатда мактаб-интернатларни ҳам, илмий-текшириш институтларини ҳам, ҳатто камбағалгина туман маориф бўлимларини ҳам учратамиз.

Низомга асосан, контракт пули кўпи билан бир йилда икки маротаба тўланиши керак. Аммо масъул раҳбарлар айби билан пуллар 3-4 маротабагача бўлиб тўланган. Натижада талабаларнинг контракт бўйича қарзлари кўпайиб кетган.

Жумладан, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тизимидаги таълим муассасаларида талабаларнинг тўлов-контракт бўйича қарзлари шу йилнинг 1 июлида 67961.3 минг сўмни ташкил этган. Шундан:

7468.4	минг сўми НавКДИга,
6861.9	минг сўми СамДУга,
6818.4	минг сўми ТошДТУга,
17048,5	минг сўми ФарПИга тегишли.

Тошкент Давлат аграр университетида талабаларнинг контракт бўйича қарзлари 1 сентябрь ҳолатида 373.4 минг сўм бўлиб, бу миқдорнинг 286.9 минг сўми бизга таниш Н.Василевага тегишли...

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, текширувлар жараёнида таълим муассасалари контракт асосида тушган бюджетдан ташқари маблағларни Низомга хилоф равишда ўз билганларича ишлатганлари аниқланди. Айрим ўқув юртлари эса тегишли вазирлик тасдиқлаган сметага амал қилмай, ошиқча харажатларга йўл қўйган.

Чунончи, Тошкент Давлат педагогика университети 1998 йил хўжалик харажатларига деярли 3 миллионга яқин, ўқув харажатларига бир ярим миллионча, асбоб-ускуналар сотиб олишга тўрт миллион, капитал таъмирлашга эса беш ярим миллион сўм ошиқча сарфлаган.

Бу "мусобақа"да Тошкент архитектура-қурилиш институти ҳам ортда қолмайди. У 1998 йил давомида сметада кўрсатилганига нисбатан ўқув харажатларига 2480.5 минг, юмшоқ жиҳозлар сотиб олишга 182.6 минг, капитал таъмирлашга 4130.0 минг, бошқа харажатларга эса 4601.8 минг сўм ошиқча сарфлайди...

Афсуски, баъзи олий ўқув юртларида тўлов-контракт асосида таҳсил олаётган талабалар учун келиб тушган пулларни турли йўллар, ҳаттоки имзоларни қалбакилаштириш йўли билан талон-тарож қилинаётганлиги аниқланди.

Жумладан, Тошкент Фармацевтика институти раҳбарияти ва мутасадди ходимлари томонидан ўқитувчилар ва талабаларга бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан мукофот ва моддий ёрдам бериш тўғрисида буйруқлар чиқарилиб, 1997 йил октябр ойида 36 дона ведомостдаги 1324984 сўм 32 тийинлик мукофот пуллари, 1998 йил апрел ойида 1 дона ведомостдаги 116090 сўмлик мукофот пули ва 1 дона ведомостларида 49294 сўмлик моддий ёрдам пуллари, тўлов ведомостларида талабалар ва ўқитувчиларнинг имзолари қалбакилаштирилиб, жами 1490368 сўм 32 тийинлик контракт пуллари ўзлаштириб юборилган.

Кичик суҳбатимизда қайд этилган ва қайд этилмаган қонун бузилиши ҳолатлари тегишли вазирликлар ҳамда Олий ва ўрта махсус ўқув юртлари масъул ходимларининг Ўзбекистон Республикаси "Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида ўқитишнинг тўлов-контракт шакли ва тушган маблағларни тақсимлаш тартиби тўғрисида"ги Низоми талабларининг ижросини таъминлашга доир ўз хизмат вазифаларини бажаришга масъулиятсизлик ва совуққонлик билан қараб, қатъий назорат ўрнатмаганлигидан далолат беради.

Табиийки, қонун бузилиши жазосиз қолмайди. Яқиндагина, 22 сентябрь куни 1998-1999 ўқув йилида ўз мансаб ваколатларини суиистеъмол қилиб, етарли балл тўплай олмаган 24 абитуриентни қонунга хилоф равишда тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилган Тошкент автомобиль йўллари институтининг айрим масъул ходимларига нисбатан шаҳар прокуратураси томонидан жиноий иш қўзғатилди. Шунингдек, қонунбузарликларни бартараф этиш ва масъул ходимларни интизомий жазога тортиш масаласини ҳал этиш учун тегишли вазирликларга тақдимномалар берилган.

Келажак - ёшларники. Келажак бугун олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таълим олаётган кадрларимизники. Демак, бу соҳада қонун устиворлиги таъминланиши шарт. Ўз навбатида прокуратура ходимлари давлатимиз таълим тизимида олиб бораётган ислоҳотларни тўла қўллаб-қувватлайдилар, мазкур тизимдаги турли қонунбузарлик, порахўрлик, таниш-билишчилик, мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш сингари иллатларга қарши аёвсиз кураш олиб борадилар.

А.ЙЎЛДОШЕВ
ёзиб олди

Боши 1-бетда

ТИЛИНГИЗГА ШАКАР, ЖАНОБ САФАРОВ!

НОМЗОД

Жиззахда Салоҳиддин акани билмайдиганлар йўқ ҳисоби: биринчи суҳбатдаёқ ёдида қолади кишининг. Нега десангиз, ўлгудек қайсар ва ҳақиқатпараст, турган гапки, шунга яраша тили аччиқ. Вилоят миқёсидаги ҳеч қандай раҳбардан тап тортмайди: мақтовга лойиқ ишини эътироф этгани ҳолда камчиликларини шартта айтади-қўяди. Шу баробарида жуда бағри кенг, барчага бирдек самимий одам. Хулласки, аччиқ тилли-ю ўта меҳнаткаш бўлган Салоҳиддин Сафаровнинг касби - журналист. Шу соҳа этагини тутганига нақ 34 йил бўлибди. Бу давр мобайнида собиқ "Коммунизм сари" (ҳозирги "Жиззах овози") газетасида, вилоят радиосида, сўнг телевидениесида ишлади. Кейинги етти йил ичида шу даргоҳда бош муҳаррир, раис ўринбосари, компания раиси ҳам бўлди. Эътироф этиш шарт, Салоҳиддин Сафаровнинг эсда қоладиган меҳнат маҳсули айни вилоят телерадиокомпаниясини бошқариб турган вақтларда кўринади. Яъни 1996 йилда Жиззах вилояти телевидениесини ташкил этишга бошқош бўлди.

. Жуда катта меҳнат эвазига, вилоят ҳокимияти, Ўзбекистон телерадиокомпанияси ёрдами туфайли энг замонавий асбоб-ускуналар Япониядан келтирилиб, республикадаги энг мукаммал техникага эга вилоят телевидениесини ташкил этишга муяссар бўлди. Шунингдек, авария ҳолатидаги компания биноси таъмирланди, янги мебеллар билан жиҳозланди, иш шароити яхшиланиб, моддий манфаатдорлик оширилди.. Жиззах вилоят радиоси 1974 йилда биринчи марта ҳаво мавжларига чиққан бўлса, шахсан қаҳрамонимиз саъй-ҳаракати туфайли 21 йилдан сўнг, 1995 йилда ўта қисқа тўлқин (УК-В)дан ўрта тўлқин (СВ)га ўтказилди. Ҳозирги пайтда ҳам вилоят аҳолиси шу тўлқин орқали вилоят радиоси эшиттиришларини тингламоқда.

Салоҳиддин ака мана икки йилдирки, Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси Жиззах вилоят бўлимига раҳбарлик қилиб келмоқда.

Жамғарма фаолиятини жонлантириш, журналист ва матбаачилар манфаатларини ҳимоялаш, уларнинг меҳнат ва турмуш шароитларига кўмаклашиш, ижодий руҳиятларини кўтариш, унинг энг долзарб вазифасидир.

Кейинги икки йилда вилоятда матбуот ва оммавий ахборот ходимлари байрами юксак ҳамда қизғин руҳда ўтди. Байрам бундай кўтаринки руҳда ўтишида унинг ҳам муҳим ҳиссаси бор. "Бу тадбирга вилоят ҳокимининг шахсан иштирок этгани мени тўлқинлантириб юборди, - дейди Салоҳиддин Сафаров. - Нега десангиз, шу чоққача бирорта раҳбар матбуотчиларга бундай эътибор бермаганди. Кўз тегмасин, Шавкат Миромонович журналистларга мудом қайишиб туради". Қасб байрамларида журналист ва матбаачилар меҳнати жамғарма томонидан муносиб баҳоланди. Вилоят ҳокимининг фахрий ёрлиқлари, қимматбаҳо мукофотлар энг муносиб ходимларга берилди. Жамғарманинг вилоят бўлими "Йилнинг энг яхши журналисти", "Йилнинг энг яхши матбаачиси" кўрик-танловларини ўтказди. Натижада, ижодий фаоллик, касбга садоқат ва соф журналистик маҳорат учун ҳалол беллашув намоён бўлди.

С.Сафаров тегирмондан бутун чиқадиган одам. Фалокат оёқ остида, дейдилар. Нима бўлди-ю бирмунча вақт илгари Салоҳиддин ака автоҳалокатга йўликди. Иккита мошин пачақ бўлди, ҳатто турли даражада жароҳат олганлар ҳам бўлди. Бироқ Салоҳиддин Сафаров бу кўнгилсизликдан сўнг кўп ўтмай яна дингиллаб ишга чиқди: "Менга ҳеч нима бўлгани йўқ, фақат оёғим билан иккита қовурғам синди, холос. Энди шугинага кўрпа-тўшак қилиб ётволсам шу-унча ишни ким қилади?".

Куни кеча Жиззахга йўлимиз тушиб Салоҳиддин акани йўқладик. Ишхонасида йўқ экан, уйига қўнғироқ қилиб билдикки, қанақадир учрашувга кетибди. Учрашувдан қайтгунича шаҳар айландик: ўзгаришлар катта. Кун совуқ бўлишига қарамай қурилиш ишлари жадал давом этаётир. Буёғи пахта режаси ҳам тўлай-тўлай деб турибди. Эҳ, икки кунгина ҳаво яхши турганида эди, планни тўлдирардик, дейишади жиззахликлар. Сўнг қўшимча қилишадики, ҳали пахта кўп, планга етади...

Кечга яқин Салоҳиддин Сафаров ҳам келиб қолди. Салом-аликдан сўнг ҳазиллашдик: ёшингиз элликдан ўтди, яна қанақа учрашувга бордингиз?

- Сайловчилар билан учрашув бўлди.

- Тушунмадик.

- 2-Жиззах сайлов округидан Вилоят Кенгаши депутатлигига номзодим қўйилган. Шунга...

- Ие, шундайми? Табриклаймиз. Режалар қалай?

Салоҳиддин Сафаров бир дунё режалари билан ўртоқлашди. Завқ билан, тўлиб-тошиб сўзлади. Сўзларки, аниқ-тиниқ, бийрон-бийрон... Таажжубландик: тили аччиқ ҳақиқатпарвар Салоҳиддин Сафаров шу кишими?

- Яна саволлар борми? - деди Салоҳиддин Сафаров фикрини тугатгач. Айтганимиз эса шу бўлди:

- Мадад кучлари қўлласин, Салоҳиддин ака! Сиздай журъатли журналист депутат бўлмаса ким бўлади ўзи? Орзуларингиз бир дунё, бир-биридан муҳим, бир-биридан ширин. Ширин орзулар ҳақидаширингина гапиришнинг гашти бошқача-да! Тилингизга шакар...

З.АЛИБЕКОВ

ЎЗБОШИМЧАЛИКНИНГ ЧЕКИ БОРМИ?

ТАҲРИРСИЗ ХАТ

Ҳурматли "Ҳуррият" таҳририяти!

Республикамиз равнақи учун иқтисодий салоҳиятини ошириш мақсадида ҳурматли Президентимиз И.Каримов 1992 йилда халқимизнинг азалдан ҳунарманд, тадбиркорлик хусусиятларини инобатга олиб хусусий мулкчиликни ривожлантириш масаласига жиддий эътиборни қаратиб корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида Фармон қабул қилган эди.

Шунга кўра хўжаликнинг барча соҳалари каби савдо корхоналари ҳам хусусийлаштирила бошланди. Албатта, ҳар қандай янгилик ҳаётга осонликча татбиқ бўлавермайди. Шу боис ҳам қисқа вақт ичида бу соҳа фаолиятининг ҳуқуқий асоси яратилди: тадбиркорлик ва хусусий мулкни ҳимоялаш бўйича қатор қонун ва меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Энди бор гап мутасаддиларнинг бозор мавжуд қонунчиликка оғишмай риоя этиши, уларни тўғри ҳаётга тўғри татбиқ этишида қолди. Бироқ менинг бошимга тушган саргардонликларнинг сабаби - бизнинг ташкилотимизда бу ишга бошқача ёндошилаётганига бориб тақалади. Тошкент шаҳридаги "Собир Раҳимов озиқ-овқат идораси" ҳам 1993 йилнинг ноябрь ойида акциядорлик жамиятига айлантирилди. Мен раҳбарлик қилган 62, 62/1-сонли дўкон аҳли ҳам жамият акцияларига ўз улушларини қўшиб, 1530 минг рубль тўлаган эдик.

1995 йили мазкур дўконга тегишли мол-мулкнинг тўлиқ қиймати тўланиб, Давлат мулки қўмитасининг Тошкент шаҳар бошқармаси томонидан 356-сонли давлат ордери берилди. 43, 32, 62, 69-сонли дўконлар мен раҳбар бўлган "Асад Ниғмат" жамоа корхонаси сифатида 008616-рақам билан тегишли рўйхатга олинди.

Бироқ ўша пайтда ўз ҳисоб-рақамимизга эга бўлолмаганимиз сабабли акциядорлик жамияти таркибидан чиқиб кетишнинг иложи бўлмади. Чунки жамият 3 томонлама шартномага асосан моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаши лозимлигига қарамай бизга ҳеч қандай ёрдам кўрсатилмади. Иш юритишга эса маблағимиз қолмаган эди. Кредит олишнинг ҳам иложи бўлмади.

1995 йилнинг январидан ўзимизга ҳомий топиб туман ҳокимининг қарорига асосан "Иноят" хусусий корхонаси билан қўшилиб биргаликда ишлай бошладик. Бироқ бу сафар ҳам ишимиз юришмади. Натижада, Собир Раҳимов тумани ҳокимининг 1996 йил 22 январдаги 42-ф [illegible]ли Қарорига асосан яна акциядорлик жамиятига қўшилиб ишлай бошладик. 1998 йилнинг июл ойигача акцияларимиз бўйича ҳеч қанақа дивидент олмадик.

Шу йили бирдан акциядорлик жамияти масъулияти чекланган жамиятга айлантириладиган бўлиб қолди. Шундагина мен 62-дўконнинг мулки шу пайтгача индексация қилинмаганлигини, 1995 йилдаги 26 минг сўмлигича тургани, таъсисчилар рўйхатига киритилмаганлигим, мол мулким эса Устав фондидан ташқари ҳисобга олинганлигини, 6 минг сўм дивидент чиқарилганлигидан воқиф бўлдим. Ҳокимиятнинг Қарорида бизни таъсисчи сифатида қўшиб олиш вазифаси юклатилган бўлишига қарамай бу иш амалга оширилмаган, "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Қонун талаблари ҳам қўпол равишда бузилган. Устига устак, 43,69-сонли дўкон мудирларига эски нархда пул берилиб, ишдан бўшатиб юборилган, бунда менинг розилигим сўралмаган.

Бу орада сотувчи Ажахунова Г. савдо қоидасини бузганлиги учун маъмурий жазога тортилиб, жарима солинган эди.

Вазирлар Маҳкамасининг 219-сонли Қарорига асосан НКАдан нотўғри фойдаланганлик учун жарима корхона ҳисоб-рақамидан ундирилиши лозимлигига қарамай жамият раиси Р.Убайдуллаев мендан жамиятга 110 минг сўм тўлашим кераклигини айтиб сиқувга ола бошлади.

Шу даврда мен асосий дўконнинг ижара ҳақи кўплиги сабабли, дўконни сабзавот бўлимига кўчириш ҳаракатига тушиб таъмирлаш ишларини бошлаб юборган эдим. Раис, бош ҳисобчи, ҳуқуқшунос мендан ҳадеб жаримани тўлаб қўйишимни талаб қилаверганликлари сабабли асабларим ёмонлашиб қолди. 1998 йил 4 ноябридан 2 йиллик меҳнат таътилига чиқишга мажбур бўлдим. Лекин сентябрь ойидан то шу кунгача бир сўм ҳам ҳақ олганим йўқ, январь ойидан бери ишсиз юрибман.

Ниҳоят, раис Убайдуллаевга 62-сонли дўконг тегишли мулкимни қайтариб беришини сўраб мурожаат қилишга мажбур бўлдим. У менга: "Ҳеч қанақа мулкинг йўқ "Асад Ниғмат" ордери ҳам кучдан қолган, дўконлар жамиятга қарашли, жарима пулини тўла", деган жавобни берди.

Бир неча бор мурожаат қилганимдан сўнг раис мулкимни қайтариб олишим мумкинлигини, 150 минг сўм дивидент ҳам чиққанлигини гувоҳлар олдида эълон қилди. Лекин 8 июль куни борганимда менга ҳеч қандай дивидент йўқлигини, ўзим қарздор эканлигимни, истасам 62/I -сонли дўконни олишим мумкинлигини, асосий дўкон бошқа ташкилотга ўтиб кетганини айтди. Бунинг устига, 62,62/I - сонли дўконлар 4/I-сонли дўконларга айлантирилиб, 4-дўкон ихтиёрига ўтказилибди. Менинг розилигимсиз асбоб-ускуналар олиб чиқилиб кетилган, дўкон сабзавот бўлимига кўчирилган. Бу ўзбошимчалик эмасми? Р.Убайдуллаевнинг менинг мулкимга эгалик қилишга, шу пайтгача масаланинг ечимини пайсалга солишга нима ҳаққи бор?

Ушбу ўзбошимчаликларга қачон чек қўйилиб, қачон адолат қарор топади?

Ниғмат САЙФУЛЛАЕВ

Таҳририятдан: ***Юқоридаги мактуб муаллифи тўғри таъкидлаганидек, мулк ҳуқуқи даҳлсиз ҳисобланади ва у ўзгалар томонидан ўзбошимчалик билан идора қилиниши қонунда тақиқланган. Албатта, бундай ҳолатда таҳририятнинг аниқ ҳукм чиқариб, ҳақиқат ким томонида экани бўйича узил-кесил хулоса айтиш ваколати йўқ. Бироқ қонунчиликда ҳар ким оммавий ахборот воситаларида ўз фикрини айтиш ҳуқуқига эга эканлиги кўрсатилгани боис фуқаро Н.Сайфуллаевга газетамиздан жой бердик. Қолаверса, муаллиф мулоҳазаларини у киши томонидан илова этилган ҳужжатлар мантиқан тасдиқлангани боис ҳам таҳририят юқоридаги хатни таҳрирсиз ҳукмингизга ҳавола этишни маъқул кўрди. Шу ўринда яна бир ҳолат. Айнан юқорида зикр этилган қонунбузарликлар айни шу жамият таркибида бўлиб, сўнг мустақил фаолият юритишни ихтиёр этган "Собир-Саид" корхонасига нисбатан ҳам бўлаётгани кишини ўйлантириб қўяди. Демак, масала анча жиддий, шу баробарида муаммо фақат бир шахсгагина тегишли эмас. Шу боис ҳам у ҳуқуқни муҳофаза этиш идораларининг, хусусан Тошкент шаҳар прокуратураси аралашувини тақозо этади. Айни шу сабабдан таҳририят яқин келажакда ушбу мавзуга қайтади. Қайтиш эса анча текширувни, масалага ҳар томонлама ёндашиш ва албатта, тегишли ташкилот хулосаларини талаб этишини илғаган бўлсангиз керак, азиз газетхон.***

Ойдинсиз, ойжамолсиз, дўппили нигор...

МАҒРИБУ

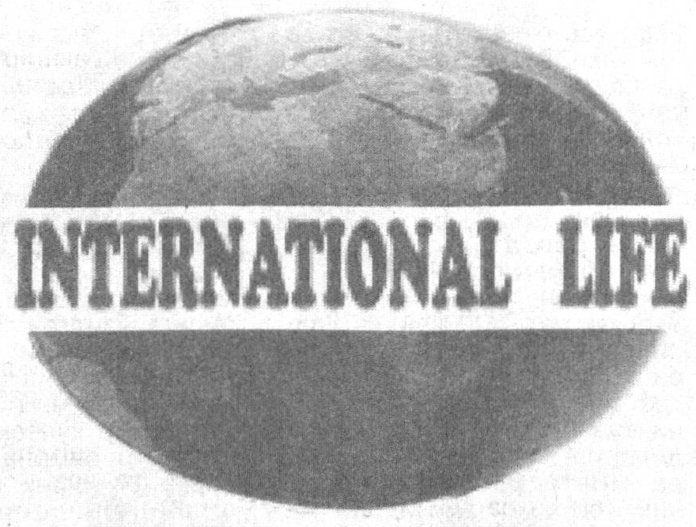

МАШРИҚ

СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН КУРАШ

1 декабрь — Халқаро ОИТСга қарши кураш куни

САНА

СПИД — бугун бутун дунё муаммосига айланиб бормоқда. Республика ёшларининг "Камолот" жамғармаси ташаббуси билан БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси, Республика ОИТС маркази ҳамда Дерматология ва венерология институти ҳамкорлигида 1 декабр Халқаро ОИТСга қарши кураш кунига бағишланган семинар-йиғилишини ўтказди. Мазкур семинарда Республикамизда фаолият юритаётган бир қатор жамоат ташкилотларининг вакиллари, институт талабалари, радио ва телевидение ходимлари ва журналистлар иштирок этишди. Семинар-йиғилишдан кўзда тутилган асосий мақсад тиббиёт институти талабаларига ОИТСнинг салбий оқибатлари ҳақида батафсил тушунтириш ва талабаларнинг тенгдош-тенгдошга тизими орқали ўз тенгдошлари эътиборини ушбу масалага жалб қилиш, ОИТСга қарши курашда ёшлар сонини кўпайтиришдан иборатдир.

М.МАҲКАМОВА

МУНОСАБАТ

Ўзбекларда "Қўшнинг тинч, сен тинч", деган ажойиб бир мақол бор, зеро қўшнинг тинч бўлмаса, унинг ғалваси сенинг ҳовлингга ҳам ўтиши, ўтмаган тақдирда ҳам анча пайтгача асабингни бузиб, тинчингни олиши мумкин.

Қўшни Қирғизистон жанубидаги воқеалар нафақат қирғизларнинг, шу билан бирга ўзбекларнинг ҳам тинчлигига раҳна солди.

Энди "мужоҳидман" деб юрганларнинг "биз муқаддас уруш олиб бораяпмиз" деган гапларини кўриб чиқайлик. "Муқаддас уруш" деган иборани аслида биринчи бўлиб насронийлар ишлатишган. Тарихдан маълумки, 1088-1099 йилларда папалик қилган Урбан Иккинчи насронийларни салиб урушига чорлаётганда: "Сизлар муқаддас уруш қилаяпсизлар", деган гаплар билан уларни жанг майдонига йўллаган. Сўнгра эса бу ибора араб тилига "жиҳод" сўзи билан нотўғри таржима қилиниб, шундоққина мусулмонларнинг бўйнига қўйиб қўйилган. Аслида "жиҳод"нинг ўзи нима? Унинг луғавий маъноси нимани англатади? Оврупо манбалари ва Шўролар даврида

ХАЛҚАРО ТЕРРОРЧИЛАР НАЙРАНГИ

ёхуд "мужоҳид"нинг асл маъноси нима?

яратилган асарларда "жиҳод"га "мусулмонларнинг кофирларга қарши муқаддас уруши"дея ўта тор ва саёз изоҳ берилган бўлса-да, аслида араб тилида "Ж-Ҳ-Д" ҳарфлари билан ифодаланадиган бу сўзда муқаддас деган ҳам, уруш деган ҳам маъно йўқ. Бу сўз кишининг бирон нарсага жон-жаҳди билан киришишини, бирон нарсага ўзини тўлиқ бахшида этишини, саъй ва ғайрат қилишини англатади. Шу маънода, айтайлик, шахматчи жаҳон чемпиони бўлиш учун саъй ва ғайрат қилиши (жиҳод қилиши), шоир биронта гўзал асар яратиш учун ўзини бутунлай ижодга бахшида этиши (жиҳод қилиши), врач биронта касалликка шифо бўладиган ҳапдори яратиш учун жон-жаҳди билан ҳаракат қилиши (жиҳод қилиши) мумкин. Мўмин-мусулмонлар эса биринчи навбатда нафси амморага, яъни ёмонликларга ундагувчи нафсга қарши, ёмон қилиқларга қарши, шайтоннинг васвасасига қарши курашга жон-жаҳди билан киришишлари, ўзларини шу йўлга тўлиқ бахшида этишлари лозим деб ўйлайман. Зеро Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай марҳамат қилган: "Аллазийна жоҳаду фийна ланаҳдиян наҳум субулана ва инналлоҳа ламаал муҳсинин", яъни "Бизнинг (йўлимиз) да жиҳод қилган (ўзини тўлиқ бахшида этган) зотларни, албатта, Биз ўз йўлимизга ҳидоят қиламиз. Дарҳақиқат, Аллоҳ муҳсинлар (яхшилик қилгувчилар) билан биргадир" (29:69).

Бу оятни ўқиган энг оддий кишиларда ҳам бор-йўғи битта савол, "Аллоҳнинг йўли қанақа йўл?" деган савол пайдо бўлиши мумкин. Бу саволга Уммул Қуръон деб аталадиган Сураи Фотиҳадан жавоб топамиз: "Иҳдинас сиротал мустақийм, сиротал лазийна, анъамта алайҳим ғойрил мағзувби алайҳим валаз золийн", яъни тахминан "бизни тўғри йўлга бошлагин, Сенинг мурувват-меҳрибонлигингга сазовор бўлганларнинг йўлига, Сенинг ғазабингга дучор бўлмаган ва адашмаганларнинг йўлига бошлагин." Бу йўлдан юрадиганлар Аллоҳнинг суюкли бандаларидир. "Раҳмоннинг (суюкли) бандалари ерда тавозу билан юрадиган, жоҳил кимсалар (бемаъни) хитоблар қилган вақтида ҳам "Омон бўлинглар", деб жавоб қиладиган кишилардир".

"Мужоҳид" сўзининг луғавий маъноси "жиҳод қилувчи"дир, яъни бу сўз "жиҳод қилмоқ" (ўзини тўлиқ бахшида этмоқ) феълидан ясалган отдир. Мужоҳидлар Аллоҳ таолонинг "Ва жоҳиду филлоҳи ҳаққа жиҳодиҳи" (22:78), яъни "Ва Аллоҳ йўлида Унга муносиб равишда саъй ва ғайрат қилинг", деган оятига амал қилгувчи зотлардир. Академик Крачковский бу оятни шундай таржима қилган: "И усердствуйте об Аллахе достойным его усердием".

Хўш, шундай экан, чегарани бузиб ўтиб, одамларнинг тинчлигига раҳна солган, хатти-ҳаракатлари одамларнинг қурбон бўлишига олиб келган, бегуноҳ одамларни гаровга олиб турган кимсаларни "мужоҳид" деб аташ мумкинми? Йўқ, албатта.

Ривоят қилишларича, Пайғамбаримиз бир куни Каъбатуллоҳда намоз ўқиётганларида, сажда пайтида мушриклардан бири ул зотнинг устига сўйилган молнинг калла-почаси ва ичак-чавоқларини ағдариб кетади. Саждада қилаётган Пайғамбаримиз юк остида нафаси қайтиб қолишига сал қолади. Қизлари Биби Фотима келиб ёрдам бермаганларида нохуш ҳол юз бериши мумкин экан. Бошқа мусулмонлар, айниқса қуллар ва хизматкорларга мушриклар қаттиқ азоб берадилар. Мусулмонлар Пайғамбаримизга илтижо қилиб, "рухсат беринг, мушриклар билан курашайлик, жанг қилайлик, улар ҳаддан ошиб кетдилар", дея мурожаат қилсалар-да, Пайғамбаримиз рухсат бермас, чунки Аллоҳ таолодан "фасбир кама собара улул аъзми минар-русули", яъни "Ўтган улуғ пайғамбарлар сабр қилдилар, сен ҳам улардек сабр қил" деган кўрсатма келган эди. Ниҳоят "Ёмондан қоч-да қутул" қабилида Маккадан Мадинага ҳижрат қилишга буюрилган оят нозил этилади. Фалакнинг гардишини қарангки, мусулмонлар Мадинага қочиб ҳам мушриклардан халос бўлмайдилар. Мушриклар мусулмонларни ер юзидан бутунлай йўқотиб юборишга қарор қилиб, жангга отланадилар. Шунда Қуръони каримнинг қуйидаги ояти нозил этилган экан: "Ҳужумга учраётган зотларга мазлум бўлганликлари сабабли (ўзларини мудофаа қилишлари учун жанг қилишга) изн берилди. Албатта Аллоҳ уларни ғолиб қилишга қодирдир. Улар ўз диёрларидан фақатгина "Бизнинг Парвардигоримиз (ягона) Аллоҳдир" деганликлари учун қувилган зотлардир." (22:39-40) Аммо Аллоҳ таолонинг меҳрибонлигини қарангки, "Вақотилу фи сабилил-лаҳиллазийна юқотилунакум вала таътаду инналлоҳа ла юҳиббул муътадийн", яъни "Сизларга қарши урушувчилар билан Аллоҳ йўлида жанг қилинглар, аммо тажовузкор бўлманглар! Шубҳасиз, Аллоҳ тажовузкорларни севмайди", (2:190) деб буюрган. Қуръони каримнинг жуда кўп оятларида Аллоҳ таоло мусулмонларни қурол ишлатишдан қайтарган, фақат ўзини-ўзи мудофаа қилиш учун жанг қилишга изн берган ва шундай марҳамат қилган: "Парвардигорингизнинг йўли-динига донолик, ҳикмат ва чиройли панд-насиҳат билан даъват қилинглар. Улар (мушриклар) билан энг гўзал суратда мужодала-мунозара қилинглар". (16:125)

Аллоҳ таоло ҳатто Ўзининг ҳақ дини бўлмиш Ислом динини ҳам мажбуран қабул қилдиришга рухсат бермаган: "Динга зўрлаб киритиш йўқдир. (Зеро) ҳақ йўл залолатдан ажраб бўлди."(2:256)

Энди юқорида тилга олинган сохта мужоҳидларнинг хатти-ҳаракатларини Аллоҳ таолонинг кўрсатмаларига таққослаб кўрайлик. Уларнинг қилмишлари, кирдикорлари Қуръон оятларига бутунлай зид эканлиги барчага ойдек равшан бўлиб турибди, зеро ҳеч ким уларни "ла илаҳа иллоллоҳ" деганликлари учун диёрларидан қувғин қилгани йўқ, намоз ўқиганликлари, Қуръон тиловат қилганликлари учун ҳам ҳеч ким уларни жазолагани йўқ.

Хўш, улар ва уларни қўллаб-қувватлаб турган хорижлик "дин жонкуярлари" Ислом динининг тинчлик дини эканлигидан хабардормилар? Ахир араб тилидаги "ислом" билан "салом" деган сўзлар ўзакдош сўзлар-ку. "Салом" сўзи тинчлик деганидир. "Ислом" сўзи эса араб тилидаги "аслама", яъни "ўзни бахшида этиб ички, ботиний тинчликка эришмоқ" деган феълдан ясалган отдир. "Мусулмон" сўзи эса "ислом"дан ясалган равишдошдир. У тахминан "тинчликни барпо қилувчи, ўзини Аллоҳнинг йўлига бахшида этувчи" деган маънони англатади. Хўш, аҳолининг тинчлигига таҳдид солганларни "тинчликни барпо этувчи" деб бўладими? Бу сохта мужоҳидлар тинч аҳоли устига мўр-малахдай ёпирилиб келиб, уйларидан қувиб чиқарса, бор-йўғини тортиб олса, одамларнинг умрига зомин бўлса "ҳужумга учраган зотлар" қараб турадими? Улар ҳам ўзларининг ҳаракатини қилиб, жангариларга қарши улар қилган тажовуз муқобилида жанг қилсалар, менимча, Пайғамбар алайҳиссаломнинг ҳам, Аллоҳ таолонинг ҳам розилигига мушарраф бўладилар, зеро Аллоҳ таолонинг Ўзи Қуръони каримда шундай марҳамат қилган: "...Бас, ким сизларга тажовуз қилса, сизлар ҳам уларга тажовузлари муқобилида тажовуз қилинг! Ва Аллоҳдан қўрқинглар! Билингларки, Аллоҳ Ўзидан қўрқувчилар билан биргадир." /2:194/

Йўлдош ПАРДА,
Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази муҳаррири

СОБИҚ ПРЕЗИДЕНТНИНГ УШАЛГАН ОРЗУСИ

ДАЛОЛАТ

Иккинчи жаҳон урушидан сўнг жаҳонда айрича кайфиятдаги икки йирик давлат етакчилик учун интила бошлади. Булар АҚШ ва собиқ Иттифоқ эди. Собиқ СССР ўша вақтда жуда қудратли қурол-яроғ базасига эга бўлган. У яна ҳарбийлаштирилган завод ва фабрикалар қуришга эътибор қаратди. Урушдан қайтган минг-минглаб кишилар шундай корхоналарга жалб этиларди. АҚШ ҳам ўз навбатида ҳарбий соҳаларда собиқ СССРдан орқада қолмаслик учун жуда кўп изланишлар олиб бориб янги қурол-яроғлар ва тарихда биринчи маротаба атом бомбасини кашф этишга киришди. Зўрники тегирмон юргизади деганларидек, 1945 йил 6-9 август кунлари Америка авиацияси кунчиқар мамлакатнинг Хиросима ва Нагасаки шаҳарларига атом бомбаси ташлади. Бу дунёда биринчи бор мислсиз оммавий қирғин қуролининг ишлатилиши эди.

Тез орада пайдо бўлган "совуқ уруш"нинг акси АҚШ ва собиқ СССРнинг барча соҳаларида, айниқса, ҳарбий-сиёсий ва ғоявий жиҳатларда, рақобат ўзаро қарама-қаршиликларга олиб келди. Гарчи бу давлатлар иккинчи жаҳон урушида бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилган бўлсалар-да, ғалабадан сўнг ораларидан қора мушук ўтиши АҚШни супургидек мулойим қилиб қўйганди.

Урушдан кейинги ўн йилликда собиқ СССРнинг етакчилик роли ҳадеб кўринавергач (1954 йил Урал тоғида атом бомбасининг синовдан ўтказилиши), АҚШ ҳукумати Совет Иттифоқини жаҳон саҳнасида "қўрқитиш", "айтганига кўндириш" ва "улоқтириб ташлаш" йўли билан ўз позициясидан воз кечтиришга ҳаракат қилди.

Мана шундай таранг вазиятда Америкада мазаси ҳеч қачон жонга тегмайдиган лавозимга Ричард Никсон 10,1 млн. доллар тўлаб президентликка сайланди. Фикри теран, билими ўткир, сиёсат борасида пихини ёрган Ричард Никсон "Совуқ уруш"нинг юқори нуқталарига чиққан бир пайтда давлат сиёсатини юритишда тамомила тескари йўлни танлади. У биринчилардан бўлиб, ўз тузумига қарама-қарши бўлган собиқ Иттифоқ билан яқин дўст бўлишга маҳкам бел боғлади. Дастлаб президент икки давлат ўртасидаги ўта чигал муаммони бартараф этиш ва хорижга оқиб бораётган қурол-яроғларни камайтиришга алоҳида эътибор қаратди.

1972 йил май ойида Москвага ташриф буюриб, собиқ коммунистик партия раҳбари Леонид Брежнев билан яқиндан музокара олиб боришга муваффақ бўлди. Бу совет-америка муносабатларини яхшилашнинг асосий омили бўлди. 1973-74 йилларда ўтказилган навбатдаги учрашувларда эса иккала давлат ўзаро ишончсизликдан ҳамкорлик томон қадам қўйишди. Бу музокараларда кўпгина шартнома ва битимлар имзоланиб, ишлаб чиқарилаётган оммавий қирғин қуролларига чек қўйиш, давлатлар ўртасида ўзаро тинчлик ўрнатишга келишиб олинди.

Аммо, қурол-аслаҳаларни арзон-гаровга сотаётган америкалик бизнесменлар учун бу умуман кутилмаган ҳол эди. Улар мўмайгина даромаддан маҳрум бўлганликлари боис, президент Ричард Никсон олиб бораётган сиёсатини қоралаб, тирноқ остидан кир қидира бошлашди. "Бизнесменлар" ТВ орқали ва матбуот орқали чиқиб, "Ричард Никсон давлатимизни русларга тобе қилиш ҳаракатида. Ваҳоланки, бу нарса бизнинг сиёсатимизга мутлақо зиддир" дея ҳар томонга жар солишди. Шамол бўлмаса, дарахтнинг учи қимирламайди деганларидек, АҚШнинг асосий даромади айнан қурол-аслаҳа савдосида эканлиги, айниқса, бизнесменларга кундай равшан эди.

Орадан кўп ўтмай Вашингтонда президент устидан "Уотергейт иши" бошланди. Унга Ричард Никсон 1972 йили қайта президентликка сайлаш қўмитаси билан боғлиқ бўлган бир гуруҳ шахслар ёрдамида демократик партия штаб квартираси жойлашган Вашингтондаги "Уотергейт" меҳмонхонасида яширин эшитиш қурилмасини ўрнатган ва уни бевосита Оқ уйга туташтирган, деган айб қўйилди. Мухолиф кучлар Ричард Никсонга "Уотергейт" айбини тўнкашиб, лавозимдан четлатиш учун иккита шарт қўйишди ва унинг бирини бажаришни Олий суд томонидан туриб талаб қилишди. Бу "Ричард Никсон АҚШда 5 йиллик президентлик лавозимини яна давом эттириб, атом қуролларини қайтадан йўлга қўйиш ёки ушбу мансабдан воз кечиб, оммавий қирғин қуролларига барҳам бериш шартлари эди. Шунда Ричард Никсон ҳеч иккиланмай 1974 йил 9 августда истеъфо бериб, АҚШда ишлаб чиқарилаётган оммавий қирғин қуролларини ҳаминқадар йўқотишга замин яратди.

90-йилларга келиб, "Совуқ уруш" ўзаро тугаши муносабати билан ҳарбий ҳужжатлар қисқартирилди. 1985-1988 йилларда олий даражадаги тўртта учрашув бўлиб, уларнинг якуни-ўрта ва кичик масофага учириладиган ракеталарни йўқотиш ҳақидаги шартномаларнинг кучга киритилиши бўлди. Бу тарихда ядровий қуролларни йўқ қилиш мақсадида имзоланган энг биринчи шартнома эди.

Арқонни калта кесган Қўшма Штатларнинг қурол-аслаҳа билан савдо-сотиқ қилувчи тужжорларининг башоратлари пуч ёнғоқ бўлиб қолди...

1991 йил 18 сентябрда АҚШ собиқ президенти Ричард Никсон АҚШ ТВси орқали берган интервьюсида шундай сўзларни айтганди: "Дунёда икки қутбнинг дўстлашгани барчамиз учун энг катта неъматдир. Бу менинг азалий орзуим ҳисобланган. Энди бўлса, абадий фахрим бўлиб қолади". Собиқ СССР ҳақида сўз юритадиган бўлсак, маълумки, бу давлатлар парчаланиб кетгандан кейин дунёда кўпгина мустақил давлатлар пайдо бўлди. Энди буларнинг асосий вазифалари ўзаро мустаҳкам алоқа ўрнатиб, уруш олиб бормасалар бўлгани.

Дарҳақиқат, Осиё мамлакатлари ва умуман бутун дунё минтақалари учун айни пайтда энг долзарб муаммони илгари сурган Ричард Никсон ўзининг абадий орзусига эришди. У бу воқеадан 3 йил ўтгач, 1994 йил 22 апрелда 81 ёшида вафот этди. Собиқ президент АҚШ президентлари ичида энг кўп умр кўрган жонкуяр, халқпарвар инсон ҳисобланади. Ричард Никсон номи тарихда яхши ниятли инсон сифатида муҳрланиб қолиши шубҳасиз.

Беҳбуд БОТИРОВ

ҒУРБАТ ИЗЛАМАНГ

"Озодлик" радиостанциясининг мухбири Шамсиддинга очиқ хат

АКС-САДО

Яқинда бир гуруҳ олимлар билан биргаликда Қашқадарё вилоятида илмий экспедицияда бўлганимда "Озодлик" радиостанциясидан Шамсиддин деган бир мухбирнинг юртдошларимиз билан олиб борган суҳбатини эшитиб қолдим. Мактаб ўқитувчилари билан олиб борилган суҳбат асосида тайёрланган ушбу эшиттиришдан асосий мақсад бугунги ўтиш давримизни қоралашдан иборат эди. Жаноб Шамсиддиннинг берган саволларига бир эътибор беринг-а: "Ҳозирги кунингиз яхшими ё совет даврими?", "Марказий Осиёни инглизлар босиб олгани яхшимиди ёки русларнинг босиб олгани яхши бўлдими?" ва ҳоказо. Шунақанги ғурбатга ботган руҳдаги саволлардан иборат ушбу эшиттиришни тинглаб титраб кетган юрагимдан чиққан нафратли сўзларимни эшиттириш муаллифига айтгим келди:

"Жаноб мухбир, сизнинг қайси юртда туғилганингизни билмадим-у, лекин Ватанимизнинг мустақилликка эришганлигини, секин-аста эркинлигимизни мустаҳкамлаб, юқори босқичларга интилаётганимизни кўра олмаётган, бизни яна мустабидлик кишанига солмоқчи бўлаётганлар қаторида сизни ҳам кўрдим. Сизнинг фаолиятингиз юрт жипслигини эмас, балки парокандалигини орзу қилувчиларнинг тегирмонига сув қуйяпти-ку!

Биламан, ҳозирги ўтиш даври нафақат ўқитувчи-мураббийлар, балки аҳолининг кўпчилиги учун ҳам қийин кечмоқда. Айтинг-чи, жаноб Шамсиддин, сиз оғзингиздан сўлакайингизни оқизиб мақтаётган, бизни босиб ололмаган юртларнинг тарихига назар солганмисиз? Эътибор берган бўлсангиз, холис тан олинг-чи, қайси буюк мамлакат тарихида 8 йил ичида шундай ютуқларга эришилган? Ахир кўпчилик давлатларда дастлабки 10 йил ичида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган, такомиллашган Конституция қабул қилинмаган, аҳолининг моддий-ижтимоий аҳволи ҳам жуда аянчли ва оғир аҳволда бўлганлигини тарих айтиб турибди-ку.

"Бир иморатни битириш учун ҳам ёғоч, ҳам ғишт, ҳам темир керак", деган нақл бор юртимизда. Шошма-шошарликсиз, босқичма-босқич битаётган иморатимизнинг қурилишига халақит қилманг. Бир буюк донишмандимизнинг:

Яхшилик излаган
Яхшилик топгусидир.
Ҳикмат излаган
Ҳикмат топгусидир.
Кимки не изласа
Шуни топгуси,
Ғурбат излаган
Ғурбат топгусидир

деган ҳикматли сўзларидан хулоса чиқаринг. Ғурбат изламанг, жаноб мухбир, ғурбат топасиз!

Жамолиддин ЁҚУБОВ,
Тошкент электротехника алоқа институти ҳуқуқшунослик фани катта ўқитувчиси

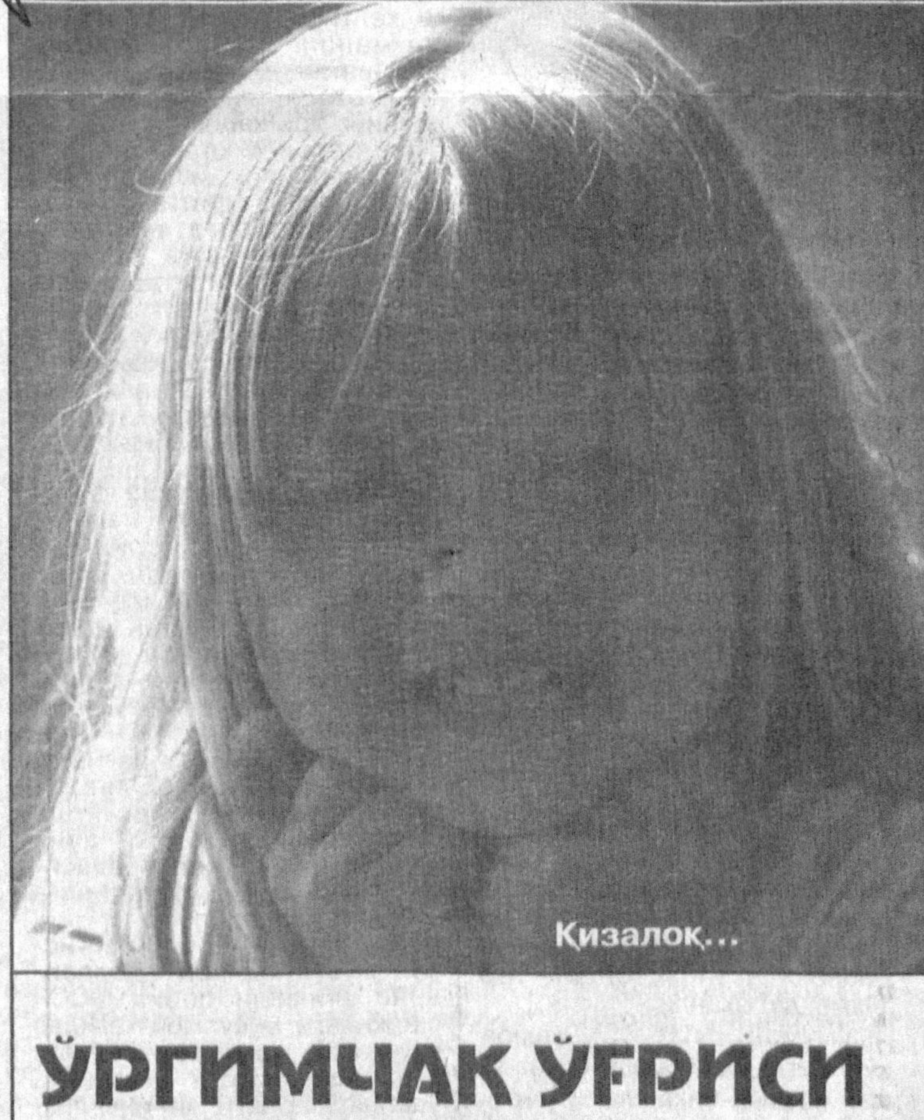

Қизалоқ...

ЎРГИМЧАК ЎҒРИСИ

ОЛ-А

Немис божхона хизматчилари ғайриқонуний йўл билан мамлакатга икки жомадон ўргимчак олиб кираётган аёлни қўлга олишди. Аниқланишича, ўргимчаклар Мексикадан келтирилган, 1300 жониворда 110 таси йўлда ўлган.

Қонунга кўра ўргимчак ўғриси уч йил "олади"

ЭНГ ЯХШИ ҲИЙЛА — ТЎҒРИЛИК!

- Тинмай қоққан эшик очилади. Ғойибдан қандайдир бир илоҳий куч кутиб яшаш — сувга суянгандай гап.
- Қийинчилик ақлнинг чархи-ю ғайратнинг қайроғи бўлар экан.
- Одамнинг чиқити бўлмайди.
- Халқ порахўр раҳбарнинг юзига тупуради. Лекин бу раҳбар билан халқнинг ўртасида ҳукумат столи бор. Баъзан тупук порахўрнинг юзига етиб бормай, ўша табаррук столга тушади. Ҳақиқатан, порахўрдаги қулай шароит ҳеч бир ўғрида йўқ.
- Уят энг шафқатсиз қонундан ҳам кучлироқ, қудратлироқдир... Чунки қонун одамдан ташқарида, уят эса одамнинг кўксида бўлади.
- Энг яхши ҳийла — тўғрилик.
- Ҳақиқат қанчалик кўп қаршиликка учраса, кишиларнинг қалбидан шунча чуқурроқ ўрин олади.
- Ёш боланинг қуввати икки оёғида бўлади — юриб, югуриб чарчамайди; йигитнинг қуввати белида бўлади — меҳнат қилиб чарчамайди; қариларнинг қуввати қаерда бўлади? — Дилида бўлади. Ҳеч ким бардош бера олмайдиган ғамга қари одам бардош беради.
- Ёлғизликнинг ўзи бир тутқунликдир.
- Бахтни бировларнинг остонасидан қидиришнинг ўзи бахтсизликнинг боши.
- Умрдан бошқа ҳамма нарса қисқа бўлгани яхши. Умр сал узун бўлса зарари йўқ.
- Муҳаббат — дутор, эҳтиёт қилиб тутмасанг, тоб ташлайди.
- Одамзот ҳасад қилмаслиги керак. Ҳавас қилиши керак. Ҳавас қилган одам муродига етади.
- Эс-ҳуши жойида ҳар бир одам кўриб-билиб турган ҳақиқатни мен айтмасам, сиз айтмасангиз, бошқа биров айтмаса ким айтади?

Абдулла ҚАҲҲОР

АЖАБО!

Одам 25 килограмм озиши учун 7263 километр югуриши керак!

ҲИНДИСТОНда ОАВ:

АНЪАНАВИЙ, ЗАМОНАВИЙ, ОММАБОП

ТАНИШУВ

МАТБУОТ

1947 йил Ҳиндистон мустақилликка эришгач, мамлакат матбуоти ҳам янгича кўриниш кашф этди, янги-янги газеталар нашр қилина бошланди. Энг қувончлиси, бу журнал ва газеталар турли тил ҳамда лаҳжаларда чоп этилар эди.

Ҳиндистон Конституциясида ҳинд тили давлат тили, деб қабул қилинганлиги боис ҳам нашр қилинаётган газеталар ичида ҳинд тилида чоп этилаётган газета ва журналлар биринчи ўринда туради. Айни кунда ҳинд тилида 5329 та газета чоп этилмоқда. Инглиз тилида эса 3583 та газета 9 млн. 779 минг нусхада нашр этилмоқда. Бундан ташқари Ҳиндистон газеталарининг 1463 таси бенгал, 1 299 таси урду тилида, 1099 таси маратхи тилида ва бошқа тиллардадир. Газеталарнинг 2500 таси кундалик ва 5898 таси ҳафталик газета ҳисобланади.

Кундалик газеталардан 407 таси ҳинд тилида, 128 таси урду тилида, 120 таси маратхи, 105 таси инглиз ва 101 таси малаялам тилида ва бошқа тилларда чоп этилади.

Калькуттада чоп этиладиган "Ананд базар патрика" энг кўп тиражли газетадир. Айни кунда у 512 минг нусхада нашр қилинмоқда. Иккинчи ўринда, "Жугантар" газетаси бўлиб, 365 минг нусхада чоп этилмоқда. Кундалик газеталар бир неча штатларда қайтадан нашр қилиб, ҳам кўпайтирилади. Улар орасида "Таймс оф Индиа" 522900 нусхада чиқади.

НАШРЛАР КИМЛАРГА ҚАРАШЛИ?

Ҳиндистон матбуот нашрларининг 135 таси шахсий хўжайинларга, 3259 таси жамоатчилик ва ассоциация, бирлашмаларга 1256 таси фирма ва компанияларга, 71 таси эса марказий ҳукуматга ва штатлар раҳбарларига қарашли.

Газета компанияларининг тўртта жуда йирик гуруҳи мавжуд:

"Таймс оф Индиа" газетаси Ашок Жейн хонадони томонидан, "Индиан экспресс" газетаси Ромнатх Гоенка хонадони томонидан, "Ҳиндистон таймс" газетаси Бирла бойлари томонидан, "Ананд базар патрика" газетаси Ашок Сэркар хонадони томонидан назорат қилинади.

Ҳиндистон газеталари ичида энг ёши каттаси "Бомбей самачар" ҳисобланади. Унинг биринчи сони 1822 йили нашр қилинган. Бундан ташқари Ҳиндистон рўзномаларининг 22 таси 100 ёшдан ошган.

Ҳиндистон газеталарини таҳлил қилиш, ўқувчилар фикрини ўрганиш шуни кўрсатадики, аксарият ўқувчиларни кўпроқ хабарлар ва Ҳиндистонда бўлаётган ўзгаришлар қизиқтирар экан. Шунинг учун 10 793 номдаги газетада ўқувчилар томонидан қизғин қабул қилинган ана шу мавзуга катта эътибор берадилар. Бундан ташқари, сиёсат оламидаги, Ҳиндистон парламентидаги, партиялар ўртасидаги баҳслар, воқеалар деярли барча ўқувчиларни қизиқтирар экан. Ҳиндистон газеталари 2 саҳифадан 24 саҳифагача бўлиши мумкин.

Уларда дунёда содир бўлаётган воқеаларга мустақил фикр билан ёндашишга ҳаракат қилинади, яъни матбуот нашри бирор воқеага ўз мухбирлари берган хабар нуқтаи назари билан қарашга интилади. Бунда Ҳиндистоннинг энг йирик агентлиги (ПТИ) "Пресс Траст оф Индиа", сўнг катталиги ва нуфузи жиҳатидан иккинчи ўринда турувчи (ЮНИ) "Юнайтед Ньюс оф Индиа" ёки тараққийпарвар журналистлар томонидан 1957 йилда тузилган (ИПА) "Индиа Пресс Эйженси" агентликларининг хизматлари катта.

ГАЗЕТАЛАРДАН ҚАНДАЙ МАҚОЛАЛАР ЎРИН ОЛГАН?

Одатда, биринчи саҳифада, ҳукумат миқёсида бўлаётган ўзгаришлар, турли учрашувлар ва воқеалар тафсилотлари ўз аксини топади. Газета саҳифаларида мунажжим башорати-ю, бахтсиз воқеалар, кинотеатрларда қўйилаётган фильмлар, туманлардаги ҳар хил воқеалар, турли миш-мишларгача ёзилади.

ЖУРНАЛЛАР ҲАҚИДА ИККИ ОҒИЗ СЎЗ

Ҳиндистонда сиёсат, иқтисодиёт, фан янгиликлари, адабиёт ва санъатга оид журналлар мавжуд. Уларнинг аксарияти ҳинд киноси янгиликларига ва бадиий ҳикояларга бағишланган.

РАДИО

1947 йилда Ҳиндистонда 6 тагина радиостанция бўлган экан. Улар Деҳлида, Бомбей, Калькутта, Мадрас, Лакнуа ва Тиручида иш олиб борган. Ўша йиллари бутун Ҳиндистонда 275 мингта радиоприёмник бўлган, деган маълумотлар бор.

Ҳозирда "Бутунҳиндистон радиоси"да 86 та овоз узатгич бўлиб, бутун Ҳиндистоннинг 79 фоиз территориясида аҳолининг 80 фоизига хизмат кўрсатмоқда. Ҳозирда эса ҳар қадамда радиоприёмникли кишини учратиш мумкин.

"Бутунҳиндистон радиоси" 22 тилда ва 246 лаҳжада, шунингдек, 25 хорижий тилда 60 дан зиёд хорижий мамлакатларга ҳам эшиттиришлар узатиб келмоқда.

"Бутунҳиндистон радиоси" ҳар йили реклама ва тижорат эшиттиришларидан ўртача 180 млн. рупий даромад қилади. Унда жами 93 та махсус мухбир бўлиб, шулардан 6 таси хорижда фаолият кўрсатмоқда. Радионинг 157 та штатсиз мухбиридан 7 таси хорижда хизмат кўрсатади.

Ҳиндистон радиосида радиожурналистиканинг барча жанрлари ўз аксини топган. Эшиттиришларда спорт ва мусиқий дастурларга катта аҳамият берилади.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

"Дурдаршан" — "Узоқдан кўрсатув" демакдир

Илк кўрсатувлар 1959 йил Деҳлида экспериментал марказда очилган. Лекин асосий кўрсатувлар 1959 йилнинг 15 сентябридан берила бошланган. 1982 йилдан рангли кўрсатувлар кўрсатила бошланди. 1985 йили икки ИНСАТ телеалоқа йўлдошининг учирилиши муносабати билан ҳинд томошабинларининг 70 фоизидан кўпроғи дунё телекўрсатувларидан баҳраманд бўлиш имкониятига эга бўлди.

1995 йилнинг 5 сентябридан Ўзбекистон телевидениесида ҳам Ҳиндистон телевидениеси дастури асосида кўрсатувлар ташкил қилинган эди. Бу эса икки халқни бир-бирига боғловчи маданий кўприкдир.

Аҳмаджон ҚОСИМОВ,
"ОСИЁ" Бош муҳарририяти бош муҳаррири,
Миллий матбуот маркази қошидаги "33+" клуби Президенти

Ўзингни англаб ет! ҲУРРИЯТ Мустақил газета

17 - 23 ноябрь 46 (148)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир ўринбосари Норали ОЧИЛОВ

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД (бош муҳаррир), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 18.30
Буюртма — Г 0849

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi Sh.SAYDALIYEV

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА ҲУРРИЯТ 1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

СИҲАТ

СОҒЛИҒИНГИЗ ЎЗ ҚЎЛИНГИЗДА

Инсон ҳамма ниятларига етади, қачонки у саломат бўлса. Инсон барча эзгу амалларни қилиб улгуради, агарда унинг танаси, руҳи, фикри соғлом бўлса. Демак, инсонда энг аввало ана шу бебаҳо бойлик бўлиши керак. Соғлиғингиз, соғлиғимиз давлатнинг, дўхтирнинг ва ё бошқанинг эмас, аввало ўзингизнинг, ўзимизнинг қўлимизда.

Суҳбатдошимиз Тошкент Врачлар малакасини ошириш институти ультратовуш диагностикаси кафедраси мудири, профессор, медицина фанлари доктори, Нью-Йорк ФА аъзоси Оллоназар ака Дўстмуродов бўладилар.

О.Дўстмуродов ўндан ортиқ фан номзоди, икки нафар фан докторига устозлик қилган олим. У ватанимизда меҳнат қилаётган мингдан ошиқ ультратовуш диагностикаси врачларини тайёрлаган.

Унинг 166 илмий иши, 42 ихтироси ва 32 та рисоласи тиббиёт илми билимдонлари томонидан юқори баҳоланган. Олимнинг ўзи шифокор бўлишига қарамасдан, баъзида шеър ёзиб туриш "касали"га дучор бўлган бор.

- Оллоназар ака, аввалambор, хуш келибсиз таҳририятимизга!

- Раҳмат!

- Сўнгги вақтларда ультратовуш диагностикаси ёрдамида беморга ташхис қўйиш ҳар томонлама самарали эканлиги аниқланди ва бу усул амалиётга кенг қўллинила бошланди. Ультратовуш диагностикасининг сири, афзалликлари, сизнингча, нимада?

- Дарвоқе, жуда ҳам тўғри таъкидладингиз. Диагностикада XX аср туб инқилобий бурилиш ясади: дастлаб Ренген, Эндоскоп аппаратлари, сўнгра эса ультратовуш аппарати ихтиро қилинди. Самарадорлиги бўйича булар орасида Ультратовуш аппарати 70 фоиз улушга эга. Шу маънода ультратовуш диагностикаси тиббиётнинг энг улкан ютуқларидан биридир. Усулнинг афзаллиги шундаки, уни ўтказиш учун ҳеч қандай монеълик йўқ. Шифокорлар ва беморлар организмлари учун безарар, қисқа вақт ичида турли аъзолар ва улардаги хасталиклар ҳақида батафсил маълумот олиш имкониятини беради. Уни турли жойларда (поликлиникада, касалхона, палата, реанимация ва операция хоналарида, уйда, ишхона ва бошқа жойларда) ва беморнинг турли ҳолатларида (кучли оғриқ, санчиқ, юқори ҳарорат, беҳушлик) амалга ошириш имконини бериши бу усулнинг тиббий ёрдам кўрсатишнинг барча бўғинларида кенг қўлланилишига сабаб бўлмоқда.

Ҳозирги пайтда ички аъзолар хасталикларида 60-70 фоиз, акушер - гинекологик амалиётида 80-90 фоиз ҳолларда касалликни аниқлаш муаммолари айни ана шу усулда ҳал этилмоқда.

- Ультратовуш диагностикасининг ўзига хос жиҳатларини санаб ўтсангиз.

Ультратовуш диагностикасининг энг асосий томони, у турли хил хасталикларни уларнинг клиник белгилари билан, яъни оғриқ, безовталик, тана ҳарорати кўтарилиши, қон ва сийдик ўзгариши намоён бўлмасдан анча олдин аниқлаш имконини беради. Бу жиҳатдан уни ҳам энг сезгир, ҳам профилактик текшириш усули дейиш асосли. Умуман олганда, УТД тиббиётни яна бир поғона юқорига кўтарди, унинг тарҳида янги давр очди. Буни биз анатомик ўзгаришлар тиббиёти деб атаймиз. Хуллас, юртдошимиз ибн Сино касалликнинг клиник жиҳатига (яъни оғриқли ҳолатларда) эътибор қилган бўлсалар, ультратовуш диагностикасида анатомик жиҳатга, соғ одамни "даволаш"га эътибор қаратилади. Бу дегани касалликнинг олдини олган афзал, тамойилига мос келади.

- Тўғри тушунган бўлсак, ультратовуш диагностикаси ҳар бир соғлом одам учун ҳам фойдадан холи эмас.

- Худди шундай. Ҳар бир киши йилида бир марта ушбу аппаратда тиббий кўрикдан ўтса, бу фақат ва фақат фойдалидир.

- Бу ноёб аппарат мамлакатимизнинг барча жойларида ҳам борми ва улар бирдек ишлаяптими? Бу билан боғлиқ муаммолар, сизнингча, нималардан иборат?

- Устани уста қиладиган унинг асбоби, дейишади. Ультратовуш диагностикаси аппаратида тиббий кўрикдан ўтиш бўйича дунё тажрибасида мана бундай мисоллар бор: бу аппарат Германияда ҳар 5000 кишига, Голландия, Англияда 10000 кишига ва Америка Қўшма Штатларида 15000 кишига биттадан тўғри келади.

Албатта, Ўзбекистон ҳали бу давлатлардек тараққий топгани йўқ. Аммо барибир таққослашни давом эттирсак, 190000 аҳолиси бўлган Китоб туманида, 60000 аҳоли яшайдиган Челак туманида битта ҳам ультратовуш диагностика аппарати йўқ. Жарқўрғон туманидаги 1 дона ана шундай аппарат, маблағ йўқлиги рўкач қилиниб, ҳануз таъмирталаб бўлиб турибди.

Энг ачинарлиси Сурхондарё вилояти туғруқхонасидаги ягона аппарат ҳам шу бос ишламаяпти. Умуман олиб қарайдиган бўлсак, Ўзбекистонда бугунги кунда атиги мингдан зиёд ана шундай аппарат мавжуд. Уларнинг ҳам асосий қисми Тошкент шаҳрида, вилоятларнинг, туманларнинг марказларида жойлашган.

2005 йилга бориб Қишлоқ врачлик пунктлари (ҚВП) ва оилавий шифохоналар сони 5000 дан ошади. Ультратовуш диагностик аппарати уларнинг ҳар бирида бўлмас экан, диагностика муаммолари ҳал этилмас экан, тиббий жараёнда сезиларли ижобий ўзгариш бўлмайди.

Ахир касалларнинг 70 фоиздан кўпроғи айнан ана шу аппарат кўригидан ўтишга муҳтождирлар-ку ахир!

- Ҳозирги пайтда аппарат қайси мамлакатдан, қандай тартибларда олиб келтирилаяпти?

- Аслида мазкур аппаратнинг хилма-хил турлари мавжуд. Унча қиммат бўлмаган, бизга тўғри келадигани Германияда 3000 АҚШ доллари туради. Россия орқали бизга етиб келгунича унинг нархи чаққон тужжорлар қўлида 8-10 мартага ошади.

Ультратовуш диагностикасини ривожлантириш ва унинг имкониятларидан тўлиқ фойдаланиш учун қуйидаги уч муаммони ҳал этиш лозим:

1. Ультратовуш диагностик асбоб-ускуналарини юртимизда ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш керак. Бу муаммони қўшма корхона ташкил этиб амалга оширса бўлади. Агар шундай бўлса, биз икки-уч йил давомида республикамиз эҳтиёжини тўла таъминлаб, чет элларга ҳам мана шу соҳа учун ишлаб чиқарилган ўзбек асбоб-ускуналарини сотишимиз мумкин, харидорлар эса жуда кўп.

2. УДП профилактик ва жорий таъмирлаш тизимини, яъни сервис хизматини йўлга қўйиш керак. Чунки бу тоифадаги мосламаларнинг ишлаш муддати 3-5 йилни ташкил этади. Ҳозирги пайтда эса бу соҳага жавобгар ташкилотнинг ўзи йўқ, гарчанд уларнинг сони кўп бўлса-да.

3. Ультратовуш диагностикаси врачларини тайёрлаш тизимини ишлаб чиқиш лозим. Буни энг аввало, тиббиёт институтларида ультратовуш диагностикаси асосларини ўқитишдан бошламоқ лозим. Шу мақсадда ультратовуш диагностикаси курслари ва кафедраларини ташкил қилиб, юқори малакали ультратовуш дагностикаси врачларини тайёрлаш билан бир қаторда шу соҳа бўйича магистрларни, фан номзодларини ва фан докторларини тайёрлашни йўлга қўймоқ зарур.

Суҳбатдош: Н.АСЛОНОВ

ТАРИХ

МУЪТАБАР ДАРГОҲ

Ўртачагина ўзбек хонадони. 150-200 нафар атрофида меҳмонлар йиғилган. Ёшгина "домла" Қуръондан икки калимани уч хато билан ўқигач, маърузага киришди. Аммо, домланинг сўзлари ҳам вақт, ҳам мавзу жиҳатидан анча чегарадан чиққани етмаганидек, энди ё билиб, ё билмай туҳматга ҳам айлана бошлаганда бир мўйсафид ўзини тутиб туролмади. Муллавачча тахминан бундай деганди: "Абдулла Қодирий — Жулқунбой бир куни диний идора дарвозасидан таҳоратхонага киришда ўқиладиган дуони ўқиб, чап оёқ билан кирибдилар. Уни кутиб олиш учун пешвоз чиққан Зиёвуддин қори: - "Ҳа Жулқунбой, нега ушбу дуони ўқиб кирмоқдасиз?" - деб савол қилганларида, Жулқунбой: "Бу ер асли ундан-да нопокроқдир..."

Ана шу ўринда оқсоқол ўрнидан туриб муллаваччага юзланди. Отахоннинг овози микрофонсиз ҳам ҳовлини гулдуратиб юборди:

- Ў, қори бола, гапираётган гапингни бир оз ўйлаб гапирсанг бўлмайдими? Шариатдан, одобдан гапир, нима қиласан билмаган нарсанг ҳақида ваъз айтиб?! Нима, бу ердагилар ҳаммаси гўл, саводсиз демоқчимисан?..

Муллавачча:

- Э, ота, қаерда нима дейишни мен яхши биламан. Мен анави Хастимомдаги домлаларимиздан эмасман, - деб отдан тушса ҳам эгардан тушмай заҳарханда қилди.

Оқсоқол бўш келмади:

— Қани, манга айт-чи, Жулқунбой қачон отилган?

Муллавачча жим... Саволга отанинг ўзи жавоб берди: "Билмасанг билиб қўй, Қодирий 1937 йилда отилган. Диний идора эса 1943 йили очилган".

Даврадаги кейинги ҳолатни тасвирлаш шарт эмасдир. Муллаваччанинг эси бўлса, энди бундай давраларга қайта қадам босмайди...

Шу воқеани эшитганимдан сўнг, Ўзбекистон Мусулмонлари идораси тарихи ҳақида бир мақола ёзишни кўнглимга тугдим. Дарҳақиқат, идора 1943 йилда таъсис этилган. Эшитган одамда бирваракай бир қанча саволлар туғилади: Нега айни 1943 йил таъсис этилди? Нега шўролар давлатида исломга йўл очиб берилди?

1943 йилни кўз олдимизга келтириб кўрайлик. Уруш ҳамманинг жонига теккан. Бировнинг боласи, бошқанинг отаси, яна бошқа бировнинг эри ҳалок бўлиб, аза очилмаган уй қолмаган, очлик, қаҳатчилик кишилар тинка-мадорини қуритган. Киши қаттиқ изтиробга тушганда ҳам қўли меҳнатга бормай қолади. Ана шу вақтда кишини фақат руҳий озуқа, келажакка ишонч билан ҳаётга қайтариши мумкин. Коммунистик мафкура ҳаммага ҳам бирдай маънавий озуқа бўлавермаган. Охирги нафасигача Ленину Сталинларни қарғаб кетганлар озми? Улар ҳамма "Сталин учун", "Ленин учун", деб "ура" садолари билан майдонлардан ўтган вақтларда ҳам, қалбида миллатига, динига бўлган садоқатини йўқотмай, бу мустабид тузум даҳоларини лаънатлаганлар. 1943 йилда улар кўп эди. Улар учун маънавий озуқа миллат равнақи, имон ва ислом эди. Буни мустабид тузум хуфялари яхши билганлари учун ҳам, айни шу йўл билан улар иродасини ўзларига бўйсундиришга ҳаракат қилдилар.

Ҳа, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари идорасининг очилиши собиқ СССР шарқидаги мусулмон халқлар учун катта руҳий озуқа бўлди. Кишилар охират умидида, ўша кезлардаги қийинчиликларга сабру қаноат қилдилар. Диннинг бу борадаги руҳий қувватини ҳеч ким инкор этолмайди.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонларининг диний бошқармасининг таъсис этилиши ҳақида 1943 йил 31 июлда СССР Олий Совети 55-рақам билан қарор қабул қилган. Идоранинг архив ҳужжатларида унинг ташкил этилиши тарихи борасида шундай ёзилади: "1942 йил сентябрь ойида Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон бошлиқ мусулмон аҳли вакиллари Ўзбекистон ССР Олий Шўроси раиси Йўлдош Охунбобоев қабулида бўлиб, Тошкентда мусулмонлар ташкилотини тузиш истагини билдирадилар. 1943 йил 20 октябрда минтақа мусулмонларининг биринчи қурултойи чақирилди. Қурултойда 160 вакил иштирок этиб, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасини таъсис этиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Бошқарма раиси - муфтий лавозимига Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон, Ўзбекистонга Зиёвуддин ибн Эшон Бобохон, Қирғизистонга Олимхонтўра Шокиров, Туркманистонга Анна Эшон қози этиб сайландилар.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси муфтий Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон (1943-1957), муфтий Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон (1957-1982), муфтий Шамсуддинхон Бобохонов (1982-1989) раҳбарлигида диний қадриятларни бақадри ҳол давом эттиришга муваффақ бўлди.

Бу даврда республикада 80 дан зиёд масжид ва Тошкент ислом институти, Бухорода "Мир-Араб" мадрасаси очилди. "Совет шарқи мусулмонлари" (ҳозирда "Ҳидоят") журнали ўзбек, араб, рус, инглиз, француз тилларида нашр этилди.

80-йилларнинг охирига келиб, собиқ шўролар давлатининг деярли барча ҳудудида миллий ўзликни англаш билан диний қадриятларга ташналик кучайиб кетди. "Ошкоралик", "қайта қуриш" сиёсати диний ташкилотлар фаолиятига ҳам ўз таъсирини ўтказди. 1989 йили баҳорда ўша вақтда Тошкент Ислом институти ректори Муҳаммадсодиқ Муҳаммадюсуф, 1993 йилда Мухторхон Абдуллаев муфтийлик лавозимига сайландилар.

Ҳозирда ўзининг илмий маърифати билан эл ардоғини қозонган, Тошкентдаги "Тилла шайх" жоме масжид имом-хатиби бўлиб, фаолият кўрсатган Абдурашид қори Баҳромов Ўзбекистон мусулмонлари диний идораси раиси, муфтийлик лавозимида фаолият кўрсатмоқдалар.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонларининг 1992 йилдаги 5-қурултойи қарорига биноан, идора "Мовароуннаҳр мусулмонлари идораси" деб номланди.

Шўролар давлати ўрнида миллий мустақил мамлакатлар барпо бўлгач, минтақадаги беш республикада ҳам мусулмонларнинг алоҳида марказий идораси ташкил этилди ва Ўзбекистон мусулмонлари идораси деб номланди.

"Айни шу даврда, - дейди муфтий А.Баҳромов - Мусулмонлар чин маънодаги виждон эркинлигидан баҳраманд бўлиб, диний қадриятларимиз тикланди. Бугун биз ҳар бир диний байрам ва дини ислом йўлида олиб бораётган саъй-ҳаракатларимизда бевосита давлатимиз тарафидан кўмак бериб келинмоқда. Бу борада юртбошимиз Ислом Каримов хизматларини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиздир".

Дарҳақиқат, биз демократик-ҳуқуқий давлат қуриш йўлидан бораётган мамлакатда яшаётган бўлишимизга қарамай, давлат тарафидан диний ташкилотлар фаолиятини ривожлантириш борасида катта ёрдамлар кўрсатилмоқда.

Чунки дин азалий қадриятларимиз сифатида халқимиз маънавиятининг ажралмас қисми ҳисобланади. Ўрни келганда айтиш лозимки, дунёнинг етти иқлимидан кўплаб диншунослар Ўзбекистон мусулмонлари идораси фаолиятига қизиқишларини билдириб, идорага ташриф буюрадилар. Кўпчиликнинг диққат-эътиборини идоранинг бой маънавий мероси бўлган кутубхона тортади. Бу ерда Қуръоннинг илк қўлёзмаларидан бири - кийик терисига ёзилган "Мусҳафи Усмон" сақланади. Бугунги кунда кутубхонадаги Усмон Қуръони ва икки мингдан ортиқ нодир қўлёзмалар сақланадиган, замонавий андозаларга мувофиқ музей қурилишининг лойиҳа ишлари бошланган.

Маълумки, аждодларимиз ҳанафия мазҳабига амал қилиб келганлар. Мазкур анъанага мувофиқ Ўзбекистон мусулмонлари идораси ўз фаолиятини ҳанафия мазҳаби асосида олиб боради. Бу эса ўз ўрнида мусулмон аҳоли ўртасида ихтилофли фикрлар уйғонишининг олдини олади. Диёримизнинг барча кўзга кўринган уламолари ўзларининг чиқишлари ва мавъизаларида халқимизни ушбу мазҳаб асосида бирлик ва ҳамжиҳатликка чақириб келмоқдалар.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси юртимиз мусулмонларининг ягона марказий диний ташкилоти ҳисобланиб, унинг қошида 1500 дан ортиқ масжид фаолият кўрсатмоқда. "Масжид" арабча "саждагоҳ" маъносини англатиб, юртимизда улар Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, "Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"ги Қонун ва бошқа Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатларига амал қилади. Шунингдек, Қуръони карим, ҳадиси шариф ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тарафидан рўйхатга олинган масжид устави асосида фаолият юргизади.

Масжидлар фаолиятини юқори савияда олиб бориш учун малакали кадрлар эҳтиёжи туғилади. Шу мақсадда Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги мадрасаларда диний фанлар бўйича ўрта ва олий маълумотли мутахассислар тайёрланади. Даставвал 1946 йилда Бухоро шаҳрида "Мир араб" ўрта диний мадрасаси очилган бўлса, 1971 йилда Тошкент ислом институти ташкил этилган ва унда олий маълумотли мутахассислар тайёрланади. Ҳозирга келиб республикада ўндан зиёд мадраса фаолият кўрсатмоқда.

Идоранинг нашри бўлган "Ҳидоят" журнали ва "Ислом нури" газетаси республикадаги диний вазият, исломга эътиқод қилувчи аҳолининг диний маълумотга бўлган эҳтиёжини баҳоли қудрат қондириб келмоқда. Шунингдек, журнал ва газета саҳифаларида бугунги кунимиз ҳаётига оид маълумотларни ҳам ўқиш мумкин. Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг "Мовароуннаҳр" нашриётида диний-маърифий мазмундаги адабиётлар чоп этиб келинади.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси пойтахтнинг эски шаҳар қисмидаги XVI асрга мансуб "Бароқхон мадрасаси" биносида жойлашган. Бино пештоқига ёзилган ояти каримани бевосита идоранинг шиори деса бўлади: "Ораларингизда яхшиликка даъват қиладиган, амри маъруф, наҳйи мункар (ишларни) қиладиган бир уммат бўлсин. Ана ўшалар нажот топгувчилардир". (3-104)

Ушбу нуфузли идора республикадаги ислом динига эътиқод қилувчи аҳолига диний тафаккурни етказиш, халқимиз маънавиятини юксалтиришга хизмат қилувчи, эзгулик, инсонийликни тарғиб этувчи муътабар даргоҳ вазифасини ўташи шубҳасиздир.

Сарвар АБДУЛЛАЕВ,
исломшунос

АҲИЛЛИК САМАРАСИ

"Қарзларимиз йўқ, маошларни вақтида олиб турибмиз, ишларимиз беш!" дейишмоқда Самарқанд туманидаги "Наврўз" ширкат хўжалиги аъзолари

ХЎЖАЛИК

Журналистлик касбининг бир оғир томони ҳам бор: баъзан бирон муассаса, корхона ёинки хўжаликка бориб қолсангизу, жамоа аъзоларидан бирон гуруҳи бу ҳақда эшитиб қолса бас: дарҳол олдингизга шикоятчилар келаверишади, келаверишади, гўёки сизнинг қўлингизда шундай имконият бор ва дарҳол барча муаммоларни ҳал қилиб ташлайсиз.

Аммо, шукрки, бу гал бундай бўлмади. Умуман хўжалик ўзига тўқ, бугуни ва эртасига ишончи устувор эканлиги сезилиб турарди. Биз суҳбатнинг аввалида ширкат хўжалиги бошқаруви раиси Рафиқ Наимовдан бу ҳолнинг сабабини сўрадик.

- Ҳамён тўла бўлгандан кейин кўнгил ҳам тўқ бўлади-да, ука! - деди раис сал мақтанганнамо. Сўнг жиддий тарзда изоҳ беришга ўтди. - Сиз журналистлар рақамларни яхши кўрасиз. Келинг, улар тили билан гаплашиб кўрайлик. Шу йилнинг ўзида хўжалигимизда бошоқли дон ишлаб чиқариш режаси 144 фоизга, сотиш эса 204 фоизга адо этилди. Сабзавот ишлаб чиқариш режаси 113 фоиз адо этилди, сотиш эса 230 фоизга уддаланди. Картошка сотиш режаси ҳам деярли бир ярим баробар ортиғи билан адо этилди. Пилла режаси ҳам 136 фоизга ошиғи билан адо этилган.

Бу рақамлар сизларга кўп нарсаларни тушунтириб бердими? Энди фойда масаласига тўхталиб ўтсак. Ахир, ҳар бир хўжаликнинг асосий кўрсаткичи - у олаётган соф фойда-да. Хуллас, бу кўрсаткич 1998 йилда бизда 60 миллион сўмни ташкил этган бўлса, бу йил 100 миллионга яқинлаб қолади. Иқтисоднинг асосий кўрсаткичларидан бўлган самарадорлик эса 29 фоиздан ошмоқда.

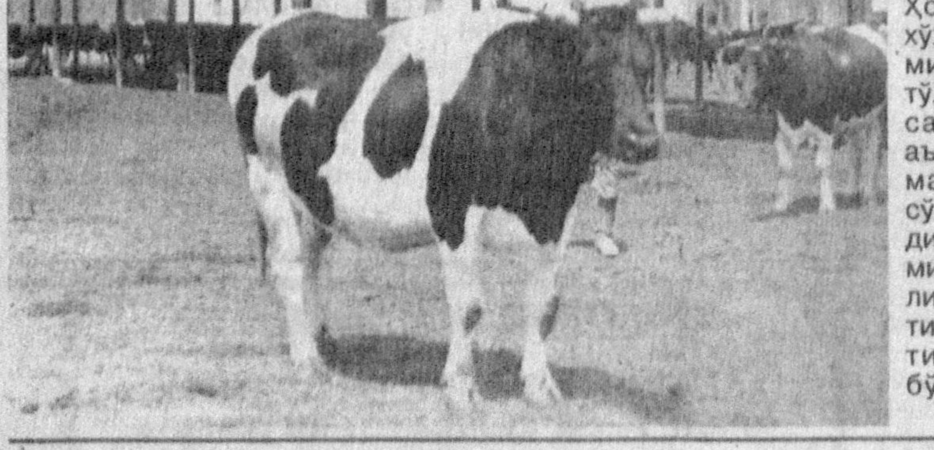

Биз замон талаблари даражасида ишлашга ҳаракат қилаяпмиз. Олинаётган 18 миллион сўмдан ортиқроқ соф фойданинг нақ ярмини ширкат аъзоларимизга дивиденд сифатида тўламоқдамиз. Ҳолбуки, йил охиригача хўжалигимиз аъзоларига 20 миллион сўмга яқин маош тўлашимизни эътиборга олсак, демак, ширкатимиз аъзолари олган ҳар бир сўм маошлари эвазига ярим сўмдан мукофот пули олишади. Энг муҳими, деҳқонларимиз бу пулдан даромад солиғи тўлашмайди. Бунинг устига деҳқонларимизга экин-тикин қилиш, ҳосилдан бўшаган ерларда қўшимча маҳсулот етиштириш учун барча шарт-шароитлар яратилган.

Дарҳақиқат, хўжаликда деҳқонларнинг яхши ишлаб, яхши яшаши учун зарур шароитлар яратилган экан. Ахир, халқимизда азалдан яхши нақл бор: деҳқони бой халқ бой бўлади.

Мазкур хўжаликда бизни қувонтирган яна бир жиҳат шу бўлдики, ширкатлар уюшмаси баъзи корхоналарга ўхшаб электр энергияси, ёқилғи-мойлаш материаллари, газ учун давлатдан ёки бошқа ташкилотлардан бир сўм ҳам қарздор эмас экан. Очиқ айтиш керак, ҳамма хўжаликларда ҳам бунақанги ижобий ҳолатга дуч келавермайсиз. Ахир хўжалик бўғзигача қарзга ботиб турса, олинган фойда урвоқ ҳам бўлмайди-да.

"Наврўз"да эса маошлар ўз вақтида берилиб турилибди. Хўжалик раҳбари ҳам у ташкилотдан бу ташкилотга "Отанг яхши, онанг яхши" деб югуриб юрмаяпти. Аксинча, бели бақувват хўжалик раҳбарига ярашадиган тарзда ўз иш жойида бемалол ўтириб, бевосита хўжалик ташвишлари билан банд.

Маълумки, бозор иқтисодига ўтиш даврида кўплаб қишлоқ ҳудудларида чорвачиликка эътибор пасайиб кетди. Хусусийлаштириб олинган сут-товар фермаларининг аксарияти бугунги кунда ишламаяпти ҳисоб. Бироқ "Наврўз"да бу соҳа ҳам алоҳида эътибор остида бўлганлиги сабабли ривожланмоқда экан. Биз Тамара Узоқова, Ирода Раҳматова, Наргиза Шарипова сингари сут соғувчилар билан гаплашиб, уларнинг ўз ишларидан мамнун эканликларини билиб олдик. Раббим Ғайбиев, Неъмат Тиллаев, Маъсуд Холиқов сингари бригадирлар, бош иқтисодчи Шавкат Аминжонов ва бошқалар ҳам хўжаликнинг равнақи учун астойдил тер тўкмоқда эканлар.

Умуман, "Наврўз" жамоа хўжалиги аҳли аҳил-иноқликда, елкама-елка туриб меҳнат қилмоқдалар. Балки айнан шу сабабли ҳам уларнинг меҳнати баракали бўлмоқда.

Муртазо ТУРСУНОВ

"МАЪРИФАТ"НИНГ ҚИЗЛАРИ "ШАМПАНСКИЙ" ИЧМОҚЧИ!

ёхуд "қорхат"дан чиққан машмаша

ОЛ-А

Бир ҳафтадирки, ўринбосаримизда ҳаловат йўқ: ўтирса ҳам, турса ҳам мудом "Маърифат" газетасида фаолият кўрсатаётган бир жуфтгина, бир қошиқ сув билан ютгудек, сочлари тим қора, кўзлари мовийга мойил қақажон қизларни ўйлайди. "Уф" дейди, "оҳ" дейди - фойдаси йўқ.

Шошманг, азизлар: йўқ, ул париваршлар ҳали Норалибойнинг жигаридан уришга улгуришмади, буёғи жамоадошимиз яқинда уйланган, бинобарин, бу ўринда севги-певги ҳақида гап бўлиши мумкинмас. Нораллининг ташвиши бошқа, мутлақо!

Гап шундаки, ўтган пайшанба, айни қор ёққан кун икки қақажон қиз собиқ жамоадошига "қорхат" битиб, шўрликни нақ 10 минг сўмлик торт ва битта шампанскийга "тушириб" турибди-ю... Энг муҳими буяммас, эр йигитга битта ичимлик ва тортнинг оғир келадиган жойи йўқ. Ҳамма ғалва айни ўша шарт ижроси жараёнида бошланди: эмишки, Норали "қорхат"да кўрсатилган нарсаларни Хуршид Дўстмуҳаммаддан қарз кўтариб муҳайё қилгач, айтилган манзилга э-энди бораман, деб турганда, келиннинг жаҳли чиқибди: "Ҳа-а, қаёққа, хўжайин? Ким билан свидания қилмоқчисиз?"

Соддадил эр бор воқеани айтибди, бироқ келин бола ишонмай сўрабдики:

- Нега қизлар атир-упа ёки бошқа нарса эмас, айнан торт билан ичимлик буюришибди? Ҳа-а, бу ерда бир гап бо-ор?

Норали елка қисади: "Билмадим".

Келин яна сўроққа тутади:

- Нега ўша қақилдоқ қизлар Абдураҳмон Ташанов ёки Турсунали Акбаровга эмас, айнан сизга хат ёзишибди?

- Абдураҳмон хотинидан қўрқади, Турсунали эса ғирт тажанг, қизлар ёнига йўлашолмайди, шунинг учун бўлса керак.

- Нима, сиз юввошмисиз? Ё қизларга "сизлаб", менга "жизлаб" гапирарканСИЗ-да!

- Йў-ўқ, хотин ака, мен сени чунонам яхши кўраманки, оҳ десам ўпка ол кўринади.

Хуллас, гап қовушмай келинимиз тортни ва шампанскийни деразадан улоқтирибди. Улоқтирилган нарсалар айни ўша йўлакда кетаётган мухбиримиз Зокиржон Алибековнинг бошига тушибди (Норали билан Зокир битта ётоқхонада истиқомат қилишади). Шўрлик зудликда касалхонага ётқизилди. "Парвоз"дан ярми омон қолган торт эса ҳамшира қизларга, ичимликнинг 100 грамми эса дўхтирга насиб қилди. Бу ҳам етмаганидек, Норалибойнинг жуфти ҳалоли аразлаб Бухорога кетворди. Орқасидан Турсунали Акбаров ўринбосаримизни қўлтиқлаган кўйи йўл олишга мажбур бўлди: икки ёш ўртасида бирига адвокатлик қилади ёинки иккаласига-қозилик...

Алқисса, "Маърифат"чи қизларнинг томоғини тақиллатган торт ва ичимлик орқасидан шунча ғалва, шунча ташвиш. Боз устига, "ўткир кўзимиз" - Зокиржон ҳам ишга чиққани йўқ - даволанаётир, буёғи "вёрстка" куни ҳам яқин қолди - саҳифани ким ўқийди? Бу ҳам етмаганидек, Бухорода "суд процесси" ниҳоясига етмаган чоғи, қалампир Турсунали ҳали Тошкентга қайтмади: навбатдаги сонга тузукроқ мақола йўқ.

Азиз муштарий! Мабодо, "Ҳуррият"нинг ушбу сони бўшроқ чиқса, айб бизда эмас - "қорхат" муаллифларида!

АНОРА

P.S. Юқоридаги ғалваларидан хабар топгач, сайловолди ташвиқотларга-да дам бериб, Бош муҳарриримиз Хуршид Дўстмуҳаммад таҳририятда ҳозир бўлди. "Шеф" ишхонага кириб биринчи айтган гапи шу бўлди: "Наҳот Турсунали ҳақ бўлса, ахир "Уйланиш - ғурбат демакдир" дея бот-бот такрорлаб юрадиган ўша-ку!.."

БОЗОР БИЛИМДОНЛАРИ КЎПАЯВЕРСИН

Кейинги вақтда "бозор зиёлиси" деган ибора бот-бот такрорланадиган бўлди. Энг қизиғи, зиёли деган номни олганлар ҳеч бир ўқув юртида таҳсил кўрмаган(аслида бозор ҳам қайсидир маънода ўқув маскани), аниқроғи мактабни зўр-базўр тугаллаган. Бироқ улар бозор "иқлим"и ўзгаришини шундай ўзлаштирганки, эртанги савдо жараёнини бир неча кун аввал сезади, ҳамда шунга монанд иш олиб боради.

Шубҳасиз, "бозор зиёлилари"нинг иши силлиқ кечишида бозор маъмурияти катта роль ўйнайди. Пойтахтимиз бозорлари маъмуриятларининг қилган ишлари бизга яхши маълум. Бироқ вилоятларда аҳвол қандай? Биз Самарқанд вилоятидаги Иштихон "Деҳқон бозори"да бўлиб, юқоридаги саволга жавоб изладик.

- Халқимизда бозор билан мозорни бир жойдан иккинчи жойга кўчириб бўлмайди, деган гап бор, - дейди биз билан суҳбатда бозор раиси Азамат Бозоров, - дарҳақиқат, бозор ичкарисидаги ўзгаришларни ҳам савдо қилувчилар таъбидан келиб чиқиб амалга ошириш зарур. Масалан, картошка, пиёз сотувчилар жойини ноўрин танлаш ва ўша жойда савдо ишларини йўлга қўйишга бўлган уриниш ҳеч бир натижа бермайди. Шу боисдан биз иложи борича бозор ичкарисидаги қурилишларни ҳам халқнинг талабидан келиб чиққан ҳолда қилаяпмиз.

Яқинда янги савдо павилонини қуриб ишга туширдик. Бунинг учун 834 минг 300 сўм сарфланди. Сузма, сариёғ расталари қуриш учун 300 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилди. Бозор аҳлини тўлиқ тоза ичимлик суви билан таъминлаш учун эса 500 минг сўмлик иш бажарилди. Шунингдек, кириш зинапоялари қурилишига 536 минг 700 сўм, маъмурий бинони қайта таъмирлашга эса 500 минг сўм сарфланди.

Яқинда яна битта тижорат савдо павилонини қуриб ишга тушириш ниятидамиз.

Албатта, қилган ишларимиз ҳозир ўз самарасини бераяпти. Агар 1998 йилнинг ўн ойи мобайнида патта тушуми 2 млн. 974 минг сўм бўлган бўлса, жорий йилнинг ўн ойи ичида бу кўрсаткич 13 млн. 4 минг сўмни ташкил этди.

Бундан ташқари 1 миллион 329 минг сўмлик акцияларимиз ҳам харидорларга сотилди.

Ўйлайманки, бундан нафақат бозор ёки давлат, балки, халқ ҳам манфаатдор бўлмоқда.

"Бозорга бирови пул олиш учун, бошқаси маҳсулот, яна биттаси ҳордиқ олиш учун келади", деб ёзади ёзувчиларимиздан бири. Ана шу олувчилар масканининг не чоғлик гўзал бўлиши юртимиз обрўсини янада оширади. Албатта, бунда бозорқўмнинг халқ билан ҳисоб-китоб қилиши, бошқача айтадиган бўлсак, халқнинг хоҳиш ва истагидан келиб чиқиб ишни режалаштириши фақат муваффақият келтиради.

Нуриддин ИСМОИЛОВ